

SLOVENSKI TADRAN

LETO I, ŠTEV. 49

Koper, petek 5. decembra 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Razgovori, debate in diskusije o družbenem planu za leto 1953 so že v teku. Predvsem diskutirajo delovni kolektivi in delavski sveti, ki sestavljajo na svojem podjetju skupni bruto dohodek svojega podjetja, ki je sestavljen iz različnih elementov, in ga pošiljajo na okraje, kjer ga bodo temeljito prediskutirali še zbori proizvajalcev. Poslanci so pa še dobili družbeni plan zvezne države v študij in zato, da dajo še svoje morebitne pripombe k njemu. V mesecu decembru bo pa dan družbeni plan v razpravo tudi okrajem, podjetjem, zadrugam, skratka vsemu delovnemu ljudstvu naše države. Razumljivo pa je, da se bo razgibala diskusija o družbenem planu posebno na okrajih, podjetjih in vaseh, saj so kraji, občine in podjetja tiste enote, ki so dobile z decentralizacijo državne uprave in zakonom o ljudskih odborih široke kompetence uprave dela in ustvarjanja. Razumljivo je, da bodo tako komiteji Zveze komunistov, frontovci, sindikati in zadrugi na vasi z zanimanjem študirali in razpravljali o posameznih gospodarskih dejavnostih družbenega plana. Po različnih okrajih naše domovine bodo ob študiju družbenega plana seveda temeljito preštudirali vse tiste glavne gospodarske dejavnosti, ki so bistvene za posamezen okraj. Konkretno v našem postojnskem okraju spada gozdarstvo, kmetijstvo in lesna industrija med najbolj pomembne gospodarske dejavnosti v okraju, saj je okraj dal v prejšnjih planskih letih gradnje ključnih objektov nekaj milijonov kubičnih metrov lesa. Razumljivo pa je, da bomo sekali v letu 1953 kakor tudi poznejša leta bolj umno in gospodarsko smotrno. V okraju je 41 parnih žag in nekaj desetlin vencičank. Prejšnja leta so delale vse žage po dve ali celo nekatere na tri izmene. Za leto 1953 se pa predvideva obratovanje žag v eni izmeni. Predvidena pa je ukinitve 10 manjših žag. V letu 1952 je bilo posekanih posebno v 11 mesecih okrog 80.000 kubičnih metrov jelove in bukovne hlodovine državnega in družbenega sektorja in tudi večji del pripeljane na žago.

Za vzgojo in nego gozdov so pa v 10 mesecih pogozdili delovni kolektivi v državnem in nedržavnem gozdu približno 500 ha površine, očistili so pa nad 600 ha.

Okraj Postojna ima ogromno gozdov potrebnih čiščenja, ki so zaračeni s šikom. Do leta 1940 je dolga leta oglarilo v notranjskih gozlovih nekaj sto oglarjev, sedaj jih je pa samo nekaj. V tej dejavnosti bodo v bodoče našli delavci dosti dela in zasluzka. Poleg tega ima okraj velike kraške golčave, saj bomo sa:ac za kraška dela porabili nad 12 milijonov dinarjev. Pogozdovanje Krasa ne gre tako, kot bi bilo želeti V nedržavnem sektorju kakor tudi pri kraških delih je razen nekaj izjem gozdarski kader strokovno in gospodarsko šibak ter tudi ne znajo tolmáčiti ljudstvu po vaseh možnosti gozdarstva in ljubezni do vzgoje in nege naših gozdov. Nekateri še vse prelahko jemljejo gozdarsko službo, ki pa je lepa, a težka in mora

Gospodarska vprašanja postojnskega okraja v luči družbenega plana za leto 1953

Matevž Hace

LOJZE PERKO: MOTIV Z NOTRANJSKE

imeti gozdar znanje, vestnost, pridnost in, kar je posebno važno, ljubezen do gozdarstva. Okrajni ljudski odbor bo moral ne glede na razne

predsodke izboljšati gozdarski kader v letu 1953. Glavni razlog, da so na Notranjskem gozdovi v glavnem, razen Krasa, še v primerno dobren

stanju, je to, da so v zadnjih letih posebno v gozdvih državnega sektorja znali gozdarji pametno in smotrno uporabljati gozdove. Na drugi

strani pa imajo notranjski kmetje že tradicionalno dober odnos do gozda in to 90 odstotkov, ker se kmetičlan KZ desetkrat obrne, preden poseka hojo. Pri tem pa je treba omeniti, da imajo notranjski kmetje še mnogo gmajn, kjer bi dobili še mnogo drv in hlodovine. Za leto 1953 je predviden posek približno 80.000 hlodov v državnem in nedržavnem sektorju.

Poleg obstoječih žag so v okraju trije glavni ključni objekti z modernimi stroji in to: Cerknica, Javor na Pivki in Falersa v Ilirski Bistrici, ki pa jo popravljajo in je potrebna izpopolnitev.

Drugo zelo važno vprašanje je vprašanje sadjarstva v Brkinih. V letu 1952 so investirali v Harijah štiri milijone 700.000 din za obnovo sadjarstva. Prepotrebno pa bo v bodoče v Brkinih napraviti cel sistem cest in potov, ker sedaj se vse sadje obtoče pri prevozu po slabih, neurejenih gorskih poteh. Potem pa bo potrebno določiti sadni izbor, ker le tako bo brkinska pokrajina dala na leto na stotine vagonov prvostnega sadja na trg. Tako okusnih jabolč, kakor so v Brkinih, nisem videl ne v Italiji in ne v francoskih pokrajinah. Zato pa bodo potrebno dolgoročni krediti, ki bi jih vlagali v sadjarstvo po KZ. Prav tako je tudi potreben obnove zanemarjeni sadjarski stari predel Notranjske, kot na primer Cerknška dolina, Planinska kotlina, Bloška planota, Begunjski kot in Loška dolina. Pri tem je treba poudariti, da je v okraju Postojna orne zemlje 11,3 %, travnikov 23,1 %, košenic 33,8 %, pašnikov 30,1 %, močvirja 7,1 %.

Med zelo važnimi vprašanji bo v bodoče tudi produkcija krompirja. V letu 1952 so kmetje po zadrugi evidenci prodali 2.600.000 kg krompirja v skupni vrednosti za približno 39 milijonov dinarjev. Pri tem je treba računati, da so prodali 25 odstotkov krompirja, ki ni bil evidentiran, oziroma mimo KZ in to predvsem delno iz predela Ilirske Bistrice, ki je šel na Reko, pa tudi iz drugih raznih krajev notranjskih občin, ki so ga prodali neposredno posameznim delovnim kolektivom ali pa vojski. V okraju Postojna je primerna klima in zemlja za pridelovanje prvenstvenega krompirja. Na drugi strani pa bodo morali naši zadrugi kmetje uvideti, da Notranjska ni primerna za gojitev in setev žitaric, kajti žitarice za predel Notranjske so kakor stavitev na Loterijo. V deževnem letu jih zelo malo pridelajo, v sušnem letu pa prav tako malo. Najbolj siguren in donosen pridelek na ha je pač krompir. Če računamo vrednost pridelanega krompirja na ha na Notranjskem z vrednostjo povprečno pridelanega žita na ha, potem vidimo, da nam da dobro obdelan krompir na ha najmanj dvakratne dohodke. Razumljivo pa je, da bodo morali notranjski kmetje-zadrugi dati več za pridelovanje in zamenjavo boljšega semenskega raznovrstnega krompirja, kakor tudi na večjo uporabo umetnih gnojil in to predvsem kalijeveh in fosfatnih.

(Nadaljevanje na 2. strani)

7. decembra VSI NA VOLITVE v ljudske odbore

Udeležimo se polnoštevnilno volitev v ljudske odbore

V nedeljo bodo v ljudski republiki Sloveniji in v jugoslovanski coni STO volitve v občinske, mestne in okrajne ljudske odbore. Na številnih predvolilnih sestankih so volivci že izbrali svoje kandidate iz vrst najbolj poštenih in socialistično predanih delovnih ljudi, ki so si njihovo zaupanje zaslužili ne morda z intenzivnim delom v nekaj mesecih, temveč z dolgoletnim nesebičnim in požrtvovalnim delom: med borbo in v povojni izgradnji. Imenu mož in žena, za katere bodo glasovali v nedeljo, niso prišla po naključju na kandidatne liste, saj so o njih razmišljali in govorili naši delovni ljudje že nekaj mesecev prej. Velika udeležba na zborih volivcev in na vseh predvolilnih zborovanjih je bila nedvomno dokaz, da se naši ljudje dobro zavedajo pomena volitev in da jim ni vseeno, kdo jih bo zastopal v prihodnjih letih v ljudski oblasti. Volivci so predlagali in bodo v nedeljo volili tiste ljudi, o katerih so prepričani, da bodo znali najboljše zastopati njihove, to se pravi interese naše socialistične domovine.

Pomen volitev v ljudske odbore v Slovenskem Primorju in jugoslovanski coni STO — to se pravi na ozemlju, kjer so ljudje toliko let ječali pod fašističnim jarmom, je seveda še širši. V dveh letih od prejšnjih volitev je ljudstvo teh krajev napravilo ogromen korak naprej v svojem razvoju, saj domala ni kraja, kjer ne bi ugotovili, da so v tem času naredili več kakor je Italija v vseh 25 letih svoje »skulture« in »civilizacije«. Vsi ti uspehi, ki so se manifestirali že v volilnih pripravah, so bili in so trn v peti iredentističnim hujskačem onstran meje. Stari praktiki v lažeh so si tudi to pot izmislili vsa mogoča »nasilstva«, »bojkote« volilnih sestankov, različna »preganjanja Italijanov« itd. Ni težko ugotoviti, da je namen teh in podobnih klevet le zastraševanje volivcev in čim bolj zmanjšati njihovo udeležbo na volitvah 7. decembra.

Na volitvah v ljudske odbore bo naše ljudstvo dalo tem sovinstičnim klevetnikom, ki jim je tako hitro zbledel spomin na dni, ko so med jokom in tarnanjem zapuščali nasilno okupirano zemljo, trden in jasen odgovor. Složno in enotno bo glasovalo za program Fronte, za najboljše borce za izgradnjo socializma, za lepšo in srečnejšo prihodnost svoje socialistične domovine.

Na več sto zborovanjih so člani SIAU dokazali svojo privrženost ljudski oblasti

V torek je bila v Kopru seja izvršilnega odbora SIAU okraja Koper. Tajnik Albin Cotar je v svojem poročilu poudaril široko dejavnost osnovnih organizacij Fronte pred občinskimi volitvami v okraju. Na več sto zborovanjih, ki so jih priredile osnovne organizacije SIAU v vseh vaseh in mestih okraja so člani organizacije, ki vključuje veliko večino volivcev, dokazali globoko privrženost ljudski oblasti in politični liniji ZKJ za izgraditev socializma. Delo v zvezi s postavljanjem kandidatur so pravčasno zaključili. Med delavci in demokratičnimi državljani so izbrali najboljše kandidate, ki so porok za izvedbo programa Fronte.

Na seji izvršilnega odbora so med drugim sklenili, naj vse osnovne organizacije SIAU in ostale množične organizacije podvojijo svojo dejavnost za čim boljši uspeh volitev. Izvršilni odbor vabi vse člane SIAU, naj se strnjeno udeležijo volitev ter

naj s tem ponovno pokažejo svojo privrženost svoji socialistični oblasti ter naj glasujejo za tiste kandidate, ki so najboljši porok, da bodo posvetili vse svoje sile za nadaljno utrditev ljudske oblasti.

Končno je izvršilni odbor SIAU pozval osnovne organizacije, naj zastavijo svoje sile, da bodo njihovi člani prvi odšli na volišča ter s tem dali vzgled tudi vsem drugim demokratičnim prebivalcem in tako dokazali, da noben vpliv sovražnikov socializma in naše oblasti ne more omajati navdušenje naših volivcev.

Okrajna volilna komisija v Kopru je na predlog občinskih ljudskih odborov imenovala volilne odbore, ki bodo vodili volitve po posameznih voliščih 7. decembra. Volilna komisija je imenovala volilne odbore za vseh 134 volišč v koprskem okraju.

V zbor proizvajalcev koprskega okraja so izvolili 26 odbornikov

V nedeljo in ponedeljek so bile v koprskem okraju volitve v zbor proizvajalcev, ki bo skupaj z okrajnim zborom sestavljali novi okrajni ljudski odbor. 26 izvoljenih odbornikov bo v novem okrajnem ljudskem odboru zastopalo vse gospodarske panoge okraja.

Za kmetijski sektor so izvolili 11 odbornikov, in sicer so večje splošne kmetijske zadruge Koper, Sv. Lucija in Šmarje volile na sestankih vseh zadružnikov po enega odbornika, ostale manjše zadruge pa so volile po svojih delegatih, ki so jih že predčasno izbrali. Skupaj s kmečkimi delovnimi zadrugami so izvolile 8 odbornikov. Volilna udeležba je bila povprečno 90 odstotkov. Od izvoljenih odbornikov

V ponedeljek zjutraj so volili dva odbornika delegati obrtnikov in obrtniških delavcev. V Kopru, kjer je bilo volišče, so izvolili obrtnika Dušana Fabiana in obrtniškega delavca Franca Turšiča. Istega dne popoldne so volili tri odbornike delegati trgovskih in gostinskih podjetij, delegati industrijskih, komunalnih ter gradbenih podjetij in delegati gospodarstva in prometa pa so izvolili 5 odbornikov.

Zadružniki v Črnem Kalu rigolajo zemljo za nove vinograde

SLOVESNE PROSLAVE praznika rojstva nove Jugoslavije

Dan republike so jugoslovanski narodi proslavili s številnimi akademijami, kulturnimi prireditvami, s odkrivanjem raznih spomenikov, otvoritvami razstav, športnimi nastopi itd. Ob tem dnevu je jugoslovansko ljudstvo dogradilo tudi številne nove industrijske objekte, med njimi novo valjarno v Zenici, 60 tonsko Siemens-Martinovo peč na Jesenicah, na Reki pa so izročili prometu 5 novih plovnih enot.

Istrsko ljudstvo je proslavilo Dan republike s številnimi akademijami in zborovanji. V petek zvečer je bila slavnostna akademija o koprskem ljudskem gledališču, na kateri je govoril sekretar mestnega komiteja Karel Prijon. V svojem govoru je med drugim poudaril, da skušajo prav te dni CLN v Testu in tisti, ki ga financirajo, tihotapiti v našo cono zavoje sovražnega propagandnega materiala. Ki naj bi ga s pomočjo svojih agentov raztresli po naših mestih in vaseh. Razni reacionarji hočejo s trošenjem letakov pred volitvami in na dan samih volitev ustvariti videz neenotnosti naših delovnih ljudi, čeprav so ti demonali-

Predlog načrta novega ustavnega zakona FLRJ je izraz najširše socialistične demokracije

Letošnji praznik rojstva nove Jugoslavije je dobil še poseben poudarek z objavo predloga načrta novega ustavnega zakona, ki ga bodo v kratkem izročili v javno diskusijo. O predlogu so razpravljali že delj časa, zlasti pa je o njem obširno govoril tov. Moša Pijade na VI. kongresu KPJ v Zagrebu.

V zvezi z objavo osnutka ustanovnega zakona je predsednik sveta za zakonodajo Edvard Kardelj objavil v »Borbi« članek pod naslovom »Zmaga socializma nad državnokapitalističnim birokratizmom«. Tov. Kardelj poudarja, da je glavna naloga novega načrta ustavnega zakona zaščita socialističnega ustroja pred njegovimi sovražniki in zagotovitev svobode za njegov nadaljnji razvoj. Zakon zastopa stališče, da je svoboden in neoviran razvoj socializma nemogoč brez demokratičnih odnosov med ljudmi in brez demokratičnega upravljanja v vseh družbenih organih.

Ustavna ureditev v Jugoslaviji ruši birokratične državne kapitalistične ovire na poti k svobodi socialističnega razvoja in daje oblast v roke delovnih ljudi, hkrati pa tudi omogoča čim hitrejši razvoj socializma in materialne blaginje delovnih ljudi. V tem smislu so sklepi VI. kongresa KPJ odraz nove faze na poti socialističnega napredka, ki se lahko na kratko formulira kot zmaga socializma med državnokapitalistično birokracijo.

Kardelj je nato poudaril, da je vloga države in državnih organov in

njihova intervencija še vedno potrebna in da se mora zaradi tega odražati tudi v ustavni ureditvi Jugoslavije; vendar se z druge strani bistveno menja vloga države na področju socialističnega upravljanja na gospodarskem in družbenem področju sploh. Težišče je preneseno na družbeno samoupravo, vloga državne uprave pa je le v tem, da se na tem področju zagotovi spoštovanje tistega pravnega sistema, ki nastaja na osnovi ukrepov organov samoupravljanja in zakonov zvezne ter republiških skupščin.

Težišče upravnega poslovanja bo na ljudskih odborih in na drugih osnovnih samoupravnih organih družbe. Zaradi sprememb osnovnih funkcij najvišjih organov oblasti se menja tudi njihova struktura. Namesto dosedanjega prezidija in vlade se pojavlja kot enoten izvršilni organ ljudske skupščine zvezni izvršni svet s predsednikom republike na čelu. Razen tega obstajajo zvezni organi državnega upravljanja, katerim stoji na čelu odgovorni nameščenci — državni tajniki, katerim zvezni izvršni svet daje smer in je za njihovo delo politično odgovoren. Gospodarstvo Jugoslavije je prepuščeno svobodni iniciativi in aktivnosti proizvajalcev.

Skupni interes družbe se izraža v ljudskih odborih, v ljudskih skupščinah in v zvezni skupščini, ki so neposredno in organsko po ljudskih poslancih povezane ne le z volivci temveč neposredno tudi z osnovnimi samoupravnimi organi delovnega ljudstva. Ta neposredna povezanost z najvišjimi samoupravnimi organi se še pomembneje izraža v svetu proizvajalcev zvezne ljudske skupščine in v republiških skupščinah. Čeprav bodo poslanci svetov proizvajalcev izbrani z neposrednimi volitvami, bodo dejansko delegati delovnih kolektivov, kmečkih zadrug in drugih gospodarskih organizacij in bodo na ta način predstavljali vez med zvezno skupščino in republiškimi skupščinami ter osnovnimi organi samoupravljanja proizvajalcev.

Ob zaključku je tov. Kardelj poudaril, da je naloga komunistov, da zagotovijo svojo vodilno vlogo ne s svojimi pozicijami v državni upravi temveč s politično akcijo med delovnimi množicami.

Idrija

Mestni ljudski odbor je sprejel sklep, da bo 22. november praznik mesta Idrije. Ta sklep je popolnoma upravičen, saj je bil na dan 22. novembra 1942 širši sestanek takratnih aktivistov v gozdu na Kovačevem rovtu, kjer je bil ustanovljen mestni odbor OF. Na tistem sestanku je bil izvoljen tudi mestni odbor iz petih članov. Sprejetih je bilo 9 sklepov za zbiranje denarja in hrane, povečati politično delo med ljudstvom, zbirati municijo in orožje, dobiti zveze z italijanskimi vojaki in jih pridobivati za borbo proti fašizmu, opremiti partizanske tehnike, izvajati mobilizacijo in še drugi. Na tistem sestanku so bili položeni temelji organizacijskemu delovanju ter osvobodilnemu gibanju v Idriji. Od takrat naprej se je borba zelo naglo širila med rudarje, žene in mladiče.

Prvič smo letos 22. novembra praznovali ta dan kot praznik mesta Idrije. Slavnostni govor je imel tovaniš Jože Jereb, ki je orisal ustanovitev OF v Idriji. Med ljudstvom je to vzbudilo splošno zanimanje. Praznovali smo ga s svečano akademijo v rudniški dvorani. Nastopil je tudi pevski zbor gimnazije, ki je pod vodstvom prof. Tavžlja zelo presenetljivo poslušalce.

L. S.

Gospodarska vprašanja postojnskega okraja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Kmetje so poleg tega prodali za 27 milijonov dinarjev sena in za 10 milijonov dinarjev lesa.

Med važno in potrebno spada brez dvoma živinoreja. Saj so kraški voli znano izvozno blago v Trst. Zadnje čase se je pokazal znaten dvig živinoreje in to predvsem plemenske, in sicer v občinah v Loški dolini. Bloški planoti in v bistriškem predelu. Še in še je potreben dvig plemenske živinoreje v vsem okraju, ker le z dobro živino bodo imeli zadružniki veliko finančno korist, predvsem kot izvozno blago, drugič pa tudi od prvovrstnih plemenskih krav dobe več in boljšega mleka, za kar določeno mesečno lep denar.

Zaradi tega, ker bodo v bodoče sekali in predelovali manj lesne mase na žagah, so začele občine v okraju Postojna bolj predvidevati in planirati komunalna dela, predvsem za leto 1953—1957 in to vodo, ceste, kanalizacijo, napravo ali obnovo izvršenih šol, razsvetljavo, gimnazije, melioracije, javne stavbe itd.

Predvsem pa je posebno pereče vprašanje v okraju Postojna vprašanje vodovodov, saj od 15 občin ni niti ene občine, ki bi imela urejen vodovod. Vodovode nujno potrebujejo v Pivki, Cerknici, Loški dolini, Brkinih in po ostalih občinah. Med najbolj pereče pa spada brez dvoma izgraditev vodovoda v Postojni, ki bi ga napeljali iz Planine in bi stal okrog 200 milijonov dinarjev. Predvsem je treba omeniti, da Postojna ni več malo podeželsko mesto, temveč važen jugoslovanski in evropski turističen kraj. Saj je pred kratkim štela Postojnska jama že milijon obiskovalcev po osvoboditvi.

Razumljivo je, da se bo v postojnskem okraju zaradi zmanjšanja gospodarske in žagarske proizvodnje povečala komunalna dejavnost, ki bo pač zelo potrebna v tem okraju, ker je bilo v letih 1945—1952 zelo malo narejenega na področju komunalnega gospodarstva. Vendar bo moral na eni strani okrajni ljudski odbor, na drugi strani pa tudi celotno prebivalstvo razumeti, da se bodo komunalna dela v večjem obsegu izvrševala lahko vedno v skladu z gospodarsko sposobnostjo in kreditno močjo okrajnih investicij, kakor tudi gospodarsko zmogljivostjo republike same. Jasno in razumljivo pa nam mora biti, da bo potrebno poiskati vse gospodarske vire in možnosti, da se bodo sposobne delovne moči zaposlile prvič v vzgoji in redni sečnji gozdov, drugič na kraških delih, tretjič na žagah, četrtič v prevozu in prometu na komunalnih delih. In še in še bo potrebno poiskati potrebna dela v okraju ali pa izven okraja za razpoložljivo delovno silo, v ta namen pa bo potrebno čimprej poiskati vsa razna delovišča in delovne ter finančne vire. Pri tem je treba poudariti, da bo v letu 1953 rabila nova cesta Vrhnika—Logatec več sto novih delavcev. Skratka — okrajni ljudski odbor bo moral skrbeti, da bo zaposlena v slavnem vsa delovna sila, pa četudi bi se gotove skupine mladih delavcev zaposlile izven okraja.

V tem članku se nisem dotaknil obrtne dejavnosti v okraju, gostinstva in turizma, ki pa zahtevajo posebno obdelavo v tisku. Iskati pa bo treba še nove dejavnosti v produkciji, da bi bil okraj gospodarsko močnejši.

V nedeljo izkažimo zaupanje najboljšim borcem za socializem

Papež povišal zločinca Stepinca v kardinala SPREHOD PO SVETU

Kovačnica Svete stolice neutrudno kuje. Kuje orožje proti svobodnemu in miroljubnemu človeštvu, proti posameznim državam in narodom ter celo proti posameznikom. Sveta inkvizicija ni umrla, tako menijo v Vatikanu, in bo zadela vse tiste, ki ne priznavajo papeža za vrhovnega gospodarja na tem svetu. Zadelo bo vse tiste narode, ki si hočejo urediti svoje življenje na tej zemlji po svojem receptu in potrebah. Kajti recepta in potrebe tako narodom, kakor državam, ima pravico predpisovati samo Vatikan in nihče drugi. Tako je bilo v preteklosti — pravijo v Vatikanu — in tako more biti tudi v prihodnosti.

Ker so si jugoslovanski narodi v teški in krvavi borbi izbrali novo pot življenja in za to niso prosili Sveto stolico za odobritev, je v povojnih letih vatičanski srd usmerjen proti Jugoslaviji in njenim narodom bolj kot proti katerikoli narodu doslej v zgodovini. Ne mine dan, da ne bi iz papeževga Rima spustili v svet kakšno novo bojno orožje, ki naj bi prisililo jugoslovanske narode na kolena in jih podredilo vatičanski volji.

Najnovejšo in najučinkovitejšo orožje proti Jugoslaviji bi imelo biti sedaj Stepinčevo imenovanje za kardinala, kar je za papežem najvišja čast, katero lahko doseže vatičanski služabnik na zemlji. Stepinac pa je z vsem svojim delovanjem, odkar je postal nadškof v Zagrebu, dokazal, da je zares verni sluga Vatikana in njegove politike. To je dokazal zlasti za časa vojne, ko je bila vsa Jugoslavija v plamenu, ko so se vsi jugoslovanski narodi od Triglav pa tja do Egejskega morja z nadlovesko močjo borili za svojo svobodo in za svojo zemljo, ki jo je tujec pomandral in na kateri leži grob do groba, kakor pravi narodna borbeno pesem.

Stepinac je dokazal svojo neizmerno vernost Vatikanu zlasti po vojni, ko je hotel spet po navodilih Vatikana — ropati skupno z drugimi zločinci jugoslovanske narode drago plačane svobode. Toda ni mu uspelo in ušela sta se tako nadškof Stepinac; kakor tudi Vatikan. Jugoslovanski narodi so pač preveč pretrpeli, da bi dovolili takšno krajo. Zločinca Stepinca so postavili pred sodišče in ga obsodili za njegova grozodejstva, ki jih je počenjal — ne brez znanja Vatikana — najprej skupno z zločincem Paveličem, kasneje pa z drugimi, ko se je Pavelič po milosti in s pomočjo Vatikana preselil v Južno Ameriko.

In sedaj Vatikan takšnega zločinca, ki je kriv za stotine tisoč žrtev, nagrajuje in odlikuje, ga povišuje v kardinala, misleč pri tem, da bo s Stepinčevim kardinalskim klobukom kaj več dosegel. Pa se bo prav gotovo tudi tokrat uštel in opeknel prste.

Poudariti pa moramo dejstvo, da Vatikan ne deli rad in kar tako brez pomena kardinalske naslove. Stepinac je brez dvoma s svojim delovanjem to časte zaslužil, toda tega naslova je bil vreden tudi za časa Paveličeve strahovlade in še prej pod diktatorskimi režimi beograjske čaršije, ki je bila v dobrih odnosih z Vatikanom. In vendar mu Vatikan takrat ni podelil tako visoke časti. Takrat seveda to ni bilo potrebno, ker je bilo ljudstvo brez vsake moči, da bi svoje krvnike poklicalo na odgovornost in jih kaznovalo. Takrat, ko so bili jugoslovanski narodi brezpravna raja in ko so gospodovali Stepinčevi prijatelji v Beogradu, je bil Stepinac dober tudi kot nadškof.

Sedaj, ko so jugoslovanski narodi dokončno pometli z izdajalci in izvrženci, ko so se učrtili svojo oblast in pokazali ogromne uspehe pri graditvi boljšega življenja in ko je Vatikan uvidel, da v Jugoslaviji ni več plodnega terena, kjer bi sejal svoje načrte, je poizkusil z zadnjim svojim adutom, s kardinalskim klobukom na zločincovi glavi, da bi prekrižal jugoslovanskim narodom račune in da bi jim preprečil nemoteno napredovanje, toda še enkrat moramo zatrditi, da mu ta poizkus ne bo uspel.

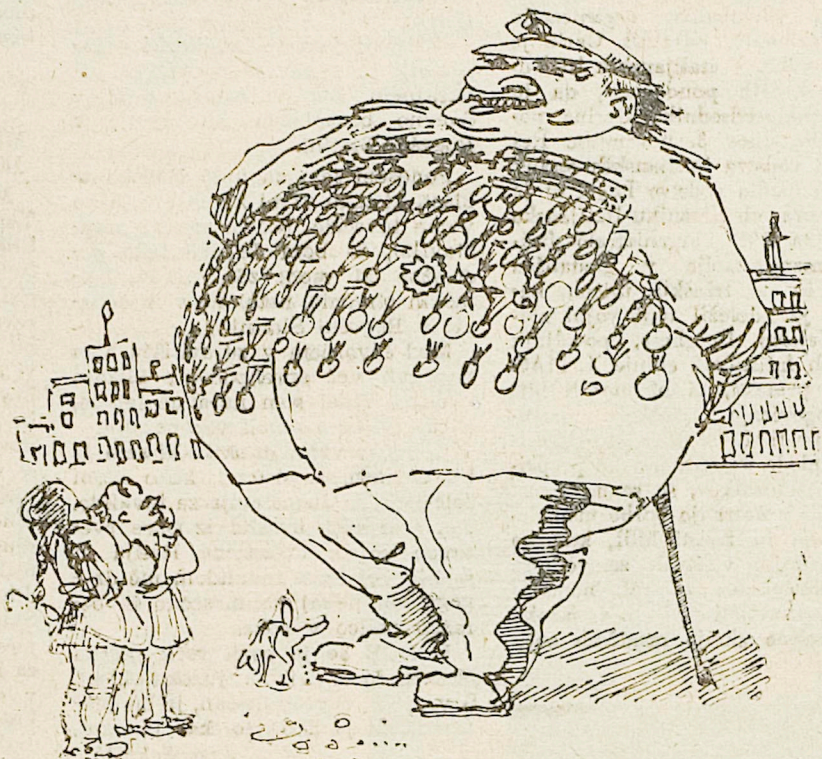
Med jugoslovanskimi narodi je brez dvoma vest o imenovanju Stepinca za kardinala izzvala veliko ogorčenje. Ta vatičanska poteza bo prav gotovo prinesla škodo samo katoliški cerkvi, ker je izbrala za kar-

dinala človeka, ki ne uživa ne ugleda, ne simpatij katoliškega dela prebivalstva. Jugoslovanski narodi so ne glede na vero toliko politično zgrajeni, da se ne bodo dali zapeljati. Zavedajo se, da se Stepinac ne bo mogel oprati svojih zločinov, pa čeprav bo nosil kardinalski naslov in da mu jih tudi zgodovina ne bo mogla nikoli oprostiti. Stepinčevo imenovanje za kardinala pa lahko ocenimo kot novo provokacijo in žalitev ljudstva, ki se je med najstrašnejšo vojno borilo proti sovražniku, s katerim je današnji kardinal Stepinac sodeloval.

Jugoslovani so to odlikovanje spre-

jeli kot najbolj sramotno potezo Vatikana, kar jih je mogel narediti v zadnjih stoletjih; čeprav vedo, da jim je vatičanska politika prizadela tudi v preteklosti veliko krivic in gorja.

Ob koncu moramo ugotoviti še eno žalostno dejstvo, in sicer, da je Vatikan z imenovanjem Stepinca za kardinala pokazal vnovič solidarnost z vsemi umazanimi dejanji nadškofa Stepinca; kar predstavlja najgrše izživanje ne samo vseh Jugoslovancev, temveč tudi vseh poštenih ljudi v svetu, katerim sta čast in človeško dostojanstvo prva in najvažnejša krepost.

Na Stalinovem trgu v Varšavi: Sigmund: Poglej, poglej, koliko igračke ima ta krošnjar! Jan: Kaj ne vidiš, da to niso igračke, ampak trebušna priznanja ruskim strokovnjakom, ki toliko skrbe za narodov blagor pri nas na Poljskem.

Belgijski Kongo-cvetoča dežela v Afriki

Iz afriškega kontinenta prihajajo vznemirjajoči glasovi za vse one, ki gledejo na »črni kontinent« kot na ogromno ozemlje kolonij številnih evropskih držav. Gibanja v Tunisu, Maroku, Egiptu, vedno bolj naraščajoča napetost med domačini in priseljenci v Južni Afriki, vedno strahotnejša podoba »terorizma«, ki ga uganja tajna organizacija Mau Mau v Keniji — kakršnokoli podoba zavzemajo vsa ta gibanja, zagotovo lahko trdimo, da kažejo na prebujanje Afrike. Črnemu ljudstvu afriškega kontinenta je dovolj neusmiljenega izrabljanja s strani belcev in rasne diskriminacije, ki so jo in jo še marsikje izvajajo grozotno in brezobzirno.

Kakor da bi človek pogledal nekam iz tega vrenja in pregibanja se zdí opazovalcu, če pride v Belgijski Kongo. Poročila govorijo o neslutem razvoju te belgijske kolonije prav v zadnjem obdobju.

Belgija si je priborila suverenost nad Kongo 1884 na berlinski konferenci.

Razumljivo, da ni imela Belgija lahkega opravka v Kongu. O tej deželi je šel glas po Evropi, da je »peklen na zemlji.« Brezobzirno ropanje dežele, posebno po kavčuku, in zapostavljanje domačega prebivalstva, je povzročalo v deželi znosne razmere. Belgija je pretirala dotedanjo prakso in vključila Kongo v sestav svoje parlamentarne vladavine z vsemi praviciami, ki jih imajo ostale matične pokrajine. Dejanje je bila s tem dejanjem čisto državnoopravnega značaja zastavljena pot v ureditvi razmer v novi belgijski koloniji.

Gospodarska in strateška kapaciteta belgijskega Konga je vedno bolj naraščala, posebno po prvi svetovni vojni, ko je bila Kongu priključena nekdanja nemška kolonija Ruanda-Urundi v Vzhodni Afriki. Danes je belgijski guverner Konga s svojim governerskim svetom

enako mogočna politična osebnost, kakor predsednik vlade in vlada državo sam.

V belgijskem Kongu je danes okoli 12 milijonov črncev, ki pripadajo skupini Bantu in okoli 60.000 belcev, od katerih je okoli 47.000 Belgijcev. Nacionalna in politična emancipacija domačinov vključ temu, da je ustavno onemogočeno vsako zepostavljanje zaradi barve kože, sorazmerno počasi napreduje, čeprav se vodilni politiki domačini močno trudijo na tem področju.

Belgijski Kongo se ni razvil v cvetočo deželo v sicer silno zaostali Afriki zaradi kakšne posebne človekoljubnosti matične države in belcev, temveč zaradi tega, ker predstavlja pokrajina s svojimi skoraj neizčrpni viri surovin silovito gospodarsko osnovo Belgiji. To bogastvo surovin je igralo pomembno vlogo v drugi svetovni vojni posebno pa še v zadnjem času. Gospodarska moč in strateški pomen belgijskega Konga je bil za druge svetovne vojne tolikšen, da je ves svobodoljubni svet, pa tudi sovražnik moral priznati polnovečernost sklepa tedanjega guvernerja Ryckmansa, ki ni hotel priznati kapitulacije matične dežele junija 1940 ter se je bojeval na strani zaveznikov do zmage. Belgija se pomena svoje kolonije v Afriki v polni meri zaveda in zaradi tega je bil 1950 leta sprejet desetletni načrt za Kongo, ki predvideva za investicije v belgijskem Kongu 500 milijonov dolarjev. Te investicije naj predvsem pridejo do izraza v gradnji modernih naselij, v borbi proti tropičnim nalezljivim boleznim, modernizaciji kmetijstva, dvigu proizvodnje in geološkem raziskovanju dežele. Ostane predvideni investicij bodo porabili za gradnjo omrežja cest in ostalih prometnih žil.

Za izpolnitev desetletnega načrta je Kongo sicer najel posojilo, toda dobičkanost te kolonije je to-

V Združenih državah Amerike so še vedno pod vtisom predsedniških volitev, oziroma pod vtisom sestave bodočih Eisenhowerjeve vlade, ki je bila te dni dokončno znana javnosti. Poudariti moramo, da bo zunanje ministristvo vodil Foster Dulles, ki je igral zelo važno vlogo tudi za časa Trumanove vlade. On je sestavil japonsko mirovno pogodbo in je sploh veljal za najboljšega poznavalca vzhodno-azijskih vprašanj. Po Dullesovem imenovanju sodeč, bo veliko važnost polagal prav vprašanjem Daljnega vzhoda, ki so važna ne samo za Ameriko, temveč za ves svet, saj je že nekaj let tam žarišče in nevarnost novega svetovnega konflikta.

Velika razburjenost pa je nastala med republikanci z imenovanjem Martina Durkina za ministra za delo. Durkin je namreč sindikalist in pristaš demokratske stranke. Kot takšen se bo brez dvoma zavzemal za spremembo protidelaškega Taft-Hartleyevega zakona, kar je že obljubil. To pa ne gre v račun republikancev, ki zastopajo interese velekapitala, zlasti pa ne senatorju Taftu, ki je vodja najbolj ekstremnega krila stranke in gorčični izolacionist. Postavitev Durkina za ministra daje slutiti, da bo šel Eisenhower v notranji in tudi zunanji politiki svojo pot in da ne bo slepo poslušal republikancev, pa čeprav so ga oni kandidirali za predsednika.

V Evropi ni bilo pretekli teden senzacionalnih dogodkov, če izvzamemo nedeljske volitve v Posarju. Okrog teh volitev so se pletle čudne zakulisne borbe med Francojo in Nemčijo. Nemci so dejali, da volitev ne bodo priznali, ker da niso demokratske in ker niso smele nastopiti tiste stranke, ki se zavzemajo za priključitev Posarja k Nemčiji. Istočasno so pozvali Posarce, naj se volitev ne udeležijo, oziroma naj oddajo prazne glasovnice. Komčno so pa Posarci kljub velikemu hrupu glasovali skoraj vsi, t. j. 93%. Največ glasov so dobili demokristjani, ki bodo tudi sestavili izključno svojo vlado. Videz je, da so v zadnjem trenutku

dobili klerikalni namig, naj glasujejo. Nemški kancler Adenauer je tudi po volitvah izjavil, da ne prizna posarskih volitev, toda kljub temu je pripravljen razpravljati s Francojo o ureditvi posarskega vprašanja. Od pripravljenosti do sporazuma je pa še dolga pot.

V Pragi se je proces, o katerem smo zadnje pisanje, končal ugodno za Moskvo, kar pomeni, da so bili obsojeni vsi. Enajst so jih že obesili, trije bodo pa morali doživljensko delati v slavo in čast velikega Stalina, katerega so tako vneto poslušali in mu služili, dokler niso prišli v »khebo«. Sedaj se bodo menda sodniki iz Prage preselili v Bukarešto, kjer bodo spet proslavljali nezmožnega in premodrega Stalina z obhajanjem »buržujskih elementov«, ki bodo vendar priznali, da so se prodali vsem mogočim kapitalistom od severa do juga in od zapada do vzhoda zavezali, da so izdajali, volinili, pripravljali preobrat itd., prav tako kakor tisti v Pragi. Potem bodo sodniki s svojo blajno odražali na obisk v Sofijo, ker tudi tam še niso presegli »plana« v čistki.

Italija izrablja atlantski pakt za svoje osvajaalne cilje

Italijanski obrambni minister Pacciardi je v nedeljo na konferenci evropskih federalistov v Teramu v Južni Italiji imel dolg govor, v katerem se je dotaknil tudi vprašanja, s katerim evropska federacija nima nobenega opravka, in sicer tržaškega vprašanja.

Prav gotovo je hotel ta vidni član italijanske vlade izkoristiti to — sedaj še utopično — ustanovo, da bi imperialistična Italija dobila vsaj moralno podporo drugih članic evropske federacije pri njenem izsiljevanju glede tržaškega vprašanja.

Gospod minister Pacciardi je povedal, da bi bilo potrebno finančno in vojaško pomoč, ki jo dobiya Jugoslavija od zapadnih velesil, podrediti jugoslovansko-italijanskemu sporazumu glede tržaškega vprašanja. Pacciardi je tudi na nekakšen način zagrozil zapadnim silam, ko je poudaril, da je Italija sicer pripravljena sprejeti poveljstvo evropske komisariata nad svojimi oboroženimi silami, toda pod pogojem, da se obenem reši tržaško vprašanje.

Kakor vidimo, gospod Pacciardi grozi, se dela velikega, hoče zapovedovati ne samo Jugoslaviji, temveč tudi zapadnim velesilam. Skratka, postavlja pogoje kot kakšen zmagovalec. In da bi vsaj postavil pogoje za rešitev kakšnega in nebo vpijočega krivičnega vprašanja za Italijo ali pa rešitev vprašanja, od katerega odvisi pomiritev v tem razburkanem svetu. O ne, to mu ne pade na pamet.

Pacciardi enostavno zahteva od zapadnih sil, naj podprejo italijanske imperialistične zahteve na škodo Jugoslavije, predvsem pa na škodo slovenskega naroda. Zahteva od zapadnih velesil, razen tega naj z gladjo prisilijo Jugoslavijo, da popusti v svojih pravičnih in človeških zahtevah. Ali ni to zločin? Brez dvoma je to zločin, s katerim se je lahko merila samo Mussolinijeva in Hitlerjeva zavojevalna politika, ki je šla za uničenjem in iztrebljenjem drugih narodov.

Tako izjavlja minister tiste vlade, ki hinavsko zatrjuje, da želi izboljšanje odnosov z Jugoslavijo in utrditev miru v Evropi in v svetu sploh.

Po teh in številnih drugih izjavah italijanskih odgovornih politikov De Gasperijeve vlade moramo nujno sklepati, da je Italiji malo mar za Atlantski pakt, za utrditev miru v svetu, za utrditev protigradivnih sil v svetu. Svoje članstvo v Atlantskem paktu izrablja današnja Italija le za to, da izsiljuje sedaj na levo, sedaj na desno, kakor pač nanese mednarodni položaj, oziroma kakor veter piha.

PROSLAVE DNEVA REPUBLIKE

Po vsej Primorski so delovni ljudje po vaseh, mestih, tovarnah, za drugih in šolah slavnostno praznovali obletnico proglasitve republike in rojstvo socialistične Jugoslavije. V naslednjem objavljamo nekaj dopisov iz vasi.

Sečovlje

Zvečer 28. novembra je bila rudniška dvorana polna ljudi, ki so prišli iz rudnika, s polja, iz šol in samotnih hiš, da počastijo svoj največji praznik. Posebno ševilni so bili pionirji slovenske in italijanske osnovne šole in osmiletke. Pri sporodu proslave so sodelovali tudi oni.

Slavnost so otvorili pevci rudniškega moškega zbora, ki so pod vodstvom tov. Mahniča lepo zapeli »Zdravo«. Med proslavo pa so zapeli še Nismo se uklonili, Triglav, Pisemce in Dejavski pozdrav.

Slavnostna govora v italijanskih in slovenskih sta imela tovariša Sivotič in Drakster. Oba govornika sta posebno podčrtala pomen 29. novembra, velike uspehe pri gradnji socializma in volitve, ki bodo 7. decembra.

Pionirji italijanske osnovne šole in osmiletke so nastopili z več deklamacijami in zapeli dve narodni pesmi. Slovenski pionirji pa so predali več lepih deklamacij. Posebno lepo so podali zborna deklamacija s petjem »Iz partizanskih dni«. Tov. Justj pa je recitiral pesem »Mati sanja« na novem odru v rudniški dvorani.

Čezarji - Pobegi

Krasno uspeša prireditelj v počastitev 9. obletnice II. zasedanja AVNOJ v Jajcu in 7. obletnice proglasitve FLRJ je bila na večer pred praznikom v dvorani zadružnega doma. Proslave se je udeležilo nad 300 ljudi, ki so popolnoma napolnili dvorano. To je pokazalo, da bo treba misliti čimprej na zgraditev večje dvorane.

Sporod prireditve je bil zelo pester. Mladinska godba na pihala je zaigrala nekaj partizanskih pesmi in koračnice. Mladi godbeniki so se zelo potrudili in tudi uspeli vzbuditi pri ljudeh slavnostno razpoloženje. Slavnostni govor je imel tov. Valentič, predsednik Zveze borcev Čezarji - Pobegi.

Tovariš Vatovec je nato govoril o pomenu volitev in priporočil navzočim naj izberejo za delegate res najboljše ljudi.

Dramska družina iz Čezarjev - Pobegov je nastopila z recitacijo-odlomkom iz Zupančičeve »Dume«. Pionirji so nastopili pismeno z recitacijami. Najlepše je recitirala Nataša Pobega. Lepo sta zaigrala venček narodnih pesmi tov. Steljio Bentok na harmoniko in tov. Kavšek D. na violino. Pionirji in pionirke 3. in 4. razreda so podali še zborni recitacijo: »Iz partizanskih dni.« Vsi nastopajoči so bili deležni močnega aplavza navzočih. Ob zaključku je bilo prebrano in odobreno pozdravno pismo komandantu Vojaške uprave JLA polkovniku Milošu Stamatoviču.

Naslednji dan se je velika večina vaščanov udeležila volilnega zborovanja v Kopru.

Kavšek Dušan

Padna

V Padni smo praznovali dan naše republike v navdušenem razpoloženju. V dvorani, kjer je bila proslava, se je zbralo nad 250 ljudi. Godba na pihala je proslavo otvorila, nakar je sledil govor in kulturni spored. Najbolj nas je presenetil pevski zbor, ki je bil šele pred kratkim ustanovljen. Z močno voljo tovarišice učiteljice, ki zbor vodi, in dobro voljo pevcev so se naučili več narodnih in partizanskih pesni. Ko smo poslušali, smo bili resnično navdušeni. Kako bi ne bili, saj je to prvi pevski zbor po osvoboditvi v naši vasi. Želimo le, da bi nas večkrat razvedril z našo lepo slovensko pesnjijo.

Ob zaključku proslave je predsednik Zveze borcev izročil spomence materam padlih borcev. Padle smo nato počastili z enominutnim molkom.

Vanganel

Na proslavi praznika naše republike, ki je bila za Bonine, Sv. Ubald in Vanganel v zad. užeem do-

Vesti s Tržaškega

V preteklem tednu je bilo v Trstu več stavk ekonomskega značaja. Upravno osebje sedežev plovnih družb »Italije« in »Tržaškega Lloyd« v Trstu je stavkalo v četrtek in petek 48 ur in v ponedeljek pa 24 ur. Poleg tega pa so vseskozi stavkali pri nadurnem delu. Uradniki in delavci dveh sedežev zahtevajo obnovo kolektivne pogodbe in razna izboljšanja pri dokladah. Delodajalci nočejo sprejeti teh zahtev in postavljajo zahtevo, da se dnevni delovni urnik podaljša za eno uro in sicer od 7 do 8 ur dnevno.

Tudi delavci petrolejske stroke so v preteklem tednu stavkali. Tudi oni zahtevajo obnovo kolektivne pogodbe, ki je že dalj časa zapadla in ki jo delodajalci nočejo obnoviti.

Podpredsednik italijanske protislovenske sovinstične organizacije »Lege Nazionale« odvjetnik Gemini je podal ostavko. V italijanskih iredentističnih krogih poudarjajo, da je ostavka podpredsednika Gerina posledica dogodkov 3. novembra. Res je, da so vodstva italijanskih strank v Trstu napadla vodstvo Lege, ki je 3. novembra ob prazniku italijanske zmage leta 1918, organiziralo fašistične manifestacije v gledališču Rossetti in po tržaških ulicah, katerih se je udeležil tudi vojni zločinec Valerio Borghese, poveljnik zloglasnih fašističnih edinic X. MAS. Toda ti protesti, ki bi morali biti odraz ogorčenja tržaškega prebivalstva proti fašističnim provokacijam, ne glede na strankarsko pripranost posameznikov, so se na žalost spremenili v notranjo borbo med demokristjani in fašisti MSI, kdo bo na prihodnjih volitvah za vodstvo »Lege Nazionale« zmagal, namesto da bi predstavljali podlago za široko protifašistično akcijo resničnih anti-fašistov.

mu v Vanganelu, je bilo navzočih veliko število ljudi. Tovariš Miro Koradin, ki je proslavo otvoril, je poudaril, da ta dan praznujejo tudi drugi narodi, prijatelji nove Jugoslavije. Referat je imela mlada učiteljica Jolanda Mikac.

Pri kulturnem delu proslave so nastopili naši pionirji z zbornimi recitacijami, pevsкими točkami in posameznimi recitacijami. Vsi navzoči so bili zelo zadovoljni nad nastopom mladih, ki so pokazali velik napredek. Posebno so bili veseli starši, ko so slišali, kako lepo in pravilno so njihovi otroci govorili svoj materin jezik.

Anton Brajnik

Pivka na Krasu

Na večer pred dnevom republike je bila v kinodvorani na Pivki slavnostna akademija ob veliki udeležbi ljudstva. Slavnostni govor je imel ljudski poslanec tovariš Smrekar. Pri akademiji so sodelovali mešani ter moški pevski zbor, folklorna skupina gospodinjjskega tečaja, dva absolutna višje glasbene šole iz Ljubljane tov. Milek in tov. Žumrajeva, ki sta zaigrala venček partizanskih in narodnih pesmi ter uverturo »Pesnik in kmet«. Nastopil je tudi tamburaški zbor KUD »Vremščica« iz Košane pod vodstvom tovariša Franca Briška.

Dopoldne isti dan je imela proslavo v dvorani podjetja »Javore« gimnazij-ka mladina s sodelovanjem telovadnega društva »Partizani«. Nastopila je z deklamacijami, recitacijami in pevsкими točkami.

Na dan praznika 29. novembra pa je imel občinski ljudski odbor slavnostno sejo. Čergonja Majda

Piran — Obrežje je zavarovano z velikimi skalami

Lokev - Zgodovinski Tabor se podira, cesta polna „vrtač“, kje je razsvetljava?

Bilo je zvečer, ko sem se s kolegom pripeljala v Lovkev. Pravkar je zahajalo sonce in vas je režarala v čudoviti zlati svetlobi. Na desni zadaj je na vzvišenem kraju mogočen »Tabor«, zgodovinska znamenitost kraja. Ko pride človek v bližino in vstopi v notranjost poslopja opazi, da se že ruši. Streha je slaba, podovi trohni, v oknih ni šip. Poslopje je danes demovanje številnih podgan.

Ko sem vprašala ljudi, zakaj tako, so mi povedali, da se za popravilo sploh nihče ne zanima. Obstaja mnenje, da ni treba popravljati take starine! Zvedela sem tudi, da mislijo v bližini »Tabora« postaviti spomenik padlim borcem. Ali naj bo spomeniku za ozadje tako razpadajoče poslopje?

Ostala sem v vasi čez teden, ker je bila v zadružnem domu kulturna prireditve. Ves kulturni spored mi je bil zelo všeč. Bila je že trda noč, ko sem se napolnila po

cesti k znanec. Stopala sem previdno in premišljevala, zakaj ni v tako veliki vasi nobene električne žarnice na križiščih. Lahko se zgodi, da se nehote zaletiš v kak zid. Prav ko sem tako premišljevala, sem stopila v prazno...

Čof! Kaj pa je to? Komaj sem se ujela, da nisem padla v cestno blato. Prižgala sem vžigalico in ugotovila, da sem stopila v 15 cm globoko in prav toliko široko jamo. Noga me je skelela, ker sem si jo pošteno odgnila. Slabe volje sem nadojevala še bolj previdno in ugotavljalda, da je na cesti še več takih »kraških vrtač« v katerih silahko za šalo izvineš ali pa celo zlo miš nogo. Vprašala sem ljudi, zakaj ceste ne popravijo, pa sem dobila odgovor, da nimajo denarja. Pred poldrugim letom so pripeljali v vas vse potrebno za popravilo ceste, potem pa se je nekdo spomnil in so vse skupaj odpeljali v Sezano.

Od Triglava

Zdi se, da je skoro lahko malo sram odgovorne, da je cesta v takem stanju. Tod skozi pridejo večkrat tudi gostje iz Trsta in okolice. Prav bi bilo, če bi čimprej nekaj ukrenili, da bi cesto temeljito popravili in poskrbeli za zunanjo razsvetljavo vasi. Napisala sem to na prošnjo mnogih prizadetih.

— anja

Škofije - Zahvala invalida

Zveza vojaških invalidov je prejela od tovariša Justa Sekuliča, 40% invalida iz prve svetovne vojne, zahvalo, ki jo v izvlečku objavljamo:

»Zahvaljujem se invalidski organizaciji in svetu za zdravstvo pri okrajnem LO v Kopru za 21 dnevno brezplačno zdravljenje v Rogoški Slatini.

Ponosem sem na našo ljudsko oblast, ki tako skrbi za naše vojaške vojne invalide. Nisem si niti predstavljal, da bom deležen take pomoči od vseh: zdravnikov, bolniških strežnic, natakarjev in sobaric v Rogoški Slatini.

Med bivanjem v zdravilišču sem napravil več sprehodov v bližnji okolico. Videl sem naravne lepote, ki jih ne bom nikoli več pozabil.

Kar sem videl in skrb, ki sem je bil deležen, so dokazi, kako skrbi socialistična Jugoslavija za invalide. Jaz sem 40% invalid iz prve svetovne vojne. Fašistična Italija ni nudila vojaškim invalidom nič drugega kot nekaj lir mesečno in be-raško palico v roke.

V NOB se je boril vsak pošten človek, da si pribori ljudsko oblast. Sovražnik, čeprav močan, je bil premagan in je dobil to, kar je iskal.

Just Sekulič

Nov ljudski odbor v Sečovljah

Kulturna potreba po ljudskem odru v Sečovljah je zelo velika. Sečovlje postaja važno delavsko središče, kjer živijo stnjenjo Slovenci in Italijani in v bližnjem sosodstvu tudi Hrvatji.

Tega se je posebno zavedal delovni kolektiv rudnika Sečovlje, ki je v kratkem času v počastitev VI. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije in do proslave Dneva republike sezidal oder pri rudniški dvorani. Da je bil oder zgrajen v tako kratkem času, je zasługa delovnih ljudi rudnika, občinskega odbora in ostalih, ki so s prostovoljnimi delom ob pomoči rudnika žrtvovali skoro ves svoj prosti čas. Zdaj imamo svoj kulturni kotiček, kjer bomo lahko imeli proslave, igre in druge nastope. Posebno se je za zgraditev odera zavzel tovariš Drakster, direktor rudnika. Največ udarniških ur pa je opavil tov. Snaj, ki je prejel od upravnega odbora rudnika na proslavi 29. novembra pismeno pohvalo.

H-L.

SV. UBALD - BONINI

Prebivalstvo teh dveh vasi se je posebno izkazalo pred volitvami z udeležbo na zborih volivcev in na proslavi Dneva republike. Prav tako so se izkazale žene in mladina. Tudi za dan volitev 7. decembra ne bodo med zadnjimi. Napovedali so tekmovanje bližnjim volilnim enotam in sicer: Manžanu, Kampil-Salari, Bosamarinu, Tribanu, Skocjanu in Sv. Tomažu. Tekmovanje bo v tem, kje bodo najlepše pripravili in okrasili volilno dvorano, kje bodo prej in z večjo udeležbo zaključili volitve in kje z boljimi uspehi.

Pri sprejetju tega tekmovalstva so ljudje izjavili, da se zavedajo, da bodo volili — svojo oblast in so zato tako stnjenji okoli nje.

Volivci Sv. Ubald — Bonini

SV. ANTON

Dne 30. novembra je bilo odkritje spominske plošče trem padlim borcem, ki so dne 2. oktobra 1943 padli kot žrtve podivjanih nacifašistov. Bili so to Nikolaj Vatovec iz Čezarjev in brata Ernest in Josip Jakomin iz Pobegov. Tudi če je bilo deževno vreme, je prišlo na mesto, kjer je postavljena spominska plošča nad 200 ljudi. Najprej je govoril predsednik Zveze borcev tov. Valen-

tič, ki je orisal delo tovarišev, ki so na tistem mestu dali svoja življenja za svobodo istrskega ljudstva. Vsi trije so bili zavedni borci proti fašizmu, in preganjani in večkrat zaprti in konfirani. Tovariš Ernest Jakomin je bil eden prvih organiziranih aktivnih komunistov v tem kraju.

Po govoru je bilo več recitacij, godba na pihala pa je skupno s pevskim zborom zaigrala žalostinko »Žrtvane«. Sledilo je polaganje ven-cer.

Zveza borcev Čezarji-Pobegi bo poskrbela za postavitev spominskih plošč vsem padlim borcem in bor-kam, ki jih do sedaj še nimajo.

Kavšek Dušan

MLADINA SV. TOMAŽ-SKOCJAN JE USTANOVIŁA SVOJ AKTIV

Mladina v Skocjanu in pri Sv. Tomažu je bila sedaj nekako razkropljena v dveh volilnih enotah. Nekaj mladine je bilo v organizaciji, nekaj pa ne. Zdad se je za to zavzela Fronta in bo pomagala, da bo mladinski aktiv začel delati. Novi aktiv je v nedeljo na volitvah izbral delegate za okrajno konferenco in nov sekretariat, ki šteje 57 članov. Ta aktiv je sklenil, da tisti, ki se volitev ni udeležil, ne bo in nima niti pravice biti član Ljudske mladine. Na volilnem sestanku so mladinci postavili geslo, da mora biti njihova organizacija kovačnica mladih in delavnih ljudi. Ne samo to. Sklenili so, da bodo priredili v tem mesecu zabavo in dobiček uporabili za izlet v Slovenijo. Tam bodo prišli v stik z mladino in izmenjali izkušnje. Ustanovili bodo mladinsko kulturno društvo, strelsko skupino in še druge športne odseke. Aktiv pa se bo zavzel za člane, ki nimajo zaposlitve, a bi jo radi dobili.

C. B.

Občni zbor prosvetnega društva Otave

Prejšnjo soboto so se zbrali člani prosvetnega društva, da napravijo obračun dela v prvem letu obstoja.

Coprav je bilo članstvo še malo številno, je vendar že nekaj uspehov. Naštudirali so Nušičevo igro »Navaden človek« in z njo z uspehom nastopili doma in v Rakitni. Imeli so izobraževalni tečaj, kate-rega pa je prekinila debela zima. Prebrali so tudi precejšnje število knjig društvene knjižnice. Pomagali so pri elektrifikaciji in popraviljanju cest.

Za novega predsednika društva so izbrali tovariša Antona Purkarta, ki se je v preteklem letu zelo trudil za napredek društva in širjenje knjig med vaščani.

Člani so sklenili, da bodo v prihodnjem letu uprizorili dve igri in organizirali gospodinjski tečaj za dekleta. Zanimanje za tečaj je zelo veliko, le kuharice ne morejo dobiti.

Zeleti bi bilo, da bi se vsa otavska mladina in odrasli še bolj oklenili svojega društva, saj muči predvajanje iger gledalcem in igralcem veliko užitka in koristi. Se z večjim veseljem naj bi posegli po knjigah. Pred elektrifikacijo tega niso mogli, sedaj pa je lahko, ker so vse hiše razsvetljene. Stanko Stritih

POSTOJNA

Odbor okrajne gasilske zveze je na svoji šesti redni seji razpravljala poleg tekočih organizacijskih vprašanj tudi o volitvah. Sklenil je, da bodo imela vsa društva volilne sestanke, kjer bodo govorili člani okrajne gasilske zveze.

— bil

Žene! Poslužite se priborjenih pravic in glasujte za svoj nadaljnji napredek in razvoj

do Jadrana

Turizem in gostinstvo na Idrijskem imata lepo bodočnost

Na Idrijskem sta gostinstvo in turizem glede na obstoječe dobre pogoje, bolj slabo razvita. Vsega je danes v mestu in vsej veliki okolici le okrog 60 obratov, medtem ko jih je bilo še leta 1946 nad sto. Današnje stanje tudi daleč zaostaja za predvojnimi in to celo v sami Idriji, kjer je danes polovica manj obratov kot pred vojno. Je pa še med temi nekaj takih, ki ne služijo svojemu namenu in je v njih potreba vse drugo kot kulturna.

V zadnjem času pa je opaziti, da mestna občina posveča vedno več skrbi tudi gostinstvu. V načrtu ima otvoritev vrste novih obratov in se prvi uspehi tega že opazuje.

Vzporedno z razvojem gostinstva pa v Idriji ne smejo misliti samo na zadovoljitev mestnega prebivalstva. Kraj sam je namreč izrazito turistični in bo treba misliti na dotok turistov iz drugih krajev ne samo poleti temveč tudi pozimi. Oglejmo si nekatere turistične točke.

Lepa in romantična je vsa dolina reke Bele. Ob tej reki je nadvse zanimivo »Divje jezero«, ki je pr-

vi izvir Idrije. V dolini Idrije je več primernih prostorov za kopanje in je v poletni vročini vsa dolina polna kopalcev. Pri vsem tem prometu pa ne obstaja v dolini nobena primerna okrepčevalnica.

Za krajše izlete se lahko desegljiva točka Utre med Hotenjsko in Idrijsko dolino. Tam je bil med narodnoosvobodilno borbo več mesecev sedež PNOO. Tudi tu ni nobenega gostišča. Za daljše izlete so primerni Porezen, Bevkov vrh, Sebrelje, Jelenk in Hlevniške planine.

Priljubljeni sta zimsko-sportni točki Vojsko in Crni vrh nad Idrijo.

Mnenje tistih izletnikov in turistov, ki so že bili v teh krajih, je, da bi bilo treba misliti na zgraditev primernih gostišč in v večjem kraju tudi na hotel s prenočišči. Ko bodo v Idriji in drugih krajih kmalu zaključili letne bilance in pripravili nove za prihodnje 1953. leto, naj bi v svojih proračunskih postavkah nikakor ne pozabili na tako zelo važno vprašanje. Saj bo le kraju samemu v korist, če bo prišli do uresničenja želj turistov in izletnikov.

Jamska restavracija v Postojni

SEZONSKI OBRAT

Pred dnevi je v Postojni zasedal gospodarski svet LO občine, ki je kot najvažnejše vprašanje obravnaval poslovanje Jamske restavracije in njenih obratov, posebno hotela Javornik. Ze samo poročilo je v svojem zaključku predvidelo nekaj koristnih ukrepov, ki naj obvarujejo podjetje izgube v mrtvi zimski sezoni.

Poročilo samo pa ni zadelo glavnega problema, ki se je pojavil s prehodom na novi gospodarski sistem pri nas. Govorilo je sicer o trenju med kolektivom Jamske restavracije in Javornika, oziroma med upravo in kolektivom, kakor bi se moralo pravilno glasiti, — kot vzrok zaviranja boljšega poslovanja, ne navaja pa nobenega predloga, kako naj bi se to rešilo.

Dejstvo je, da ima še danes združeno podjetje preveč uslužbencev. Tako ima na primer hotel Javornik svojega kletarja oziroma skladiščnika — posel, ki ga je prej vedno opravljal sam vodja obrata — upravnik hotela. V oči pade tudi, da so iz hotela Javornik odstranili od dneva fuzije skoraj vse stare uslužbence in jih nadomestili z omlinimi iz Janjke restavracije. In posledica tega? Prav gotovo bojarzen pri preostalih, da se bo tudi njim zgodilo tako, in zaradi tega zmanjšano zanimanje za delo, od česar ima seveda škodo samo podjetje. Razen tega pa je danes, ko gradimo novi, realni gospodarski sistem, že popolnoma nenormalen pojav, da lahko katerokoli podjetje trpi v svoji upravi deficiten obrat. Se teže pa bi našli primer, da je deficitnemu podjetju bilo dodeljeno pod upravo aktivno podjetje same zato, da ga potegne iz dolga. Če vzamemo še, da pri tem odpade zdrava konkurenca, tekmovalni duh pri uslužbencih in stremiljenje za napredkom podjetja, ki ga res lahko smatrajo za svoje, potem seveda dobimo stanje, ki je privlečlo do obširnega razpravljanja v javnosti in končno do energičnega ukrepanja Sveta za komunalno gospodarstvo pri LO mestne občine Postojna.

Po živahnem razpravljanju so sklenili, da se obe podjetji razdvojita in da se hotel Javornik osamosvoji kot samostojno podjetje s svojim upravnim odborom in delavskim svetom. Za Jamsko restavracijo pa je bilo več predlogov. Najvažnejša pravita, naj bi se priključila kot obrat Upravi kraških jam oziroma kateremu drugemu gostinskemu podjetju. Imenovali so komisijo, ki naj prouči predloge in nato sklepa o izvršitvi najboljšega, kar bodo tudi v kratkem storili.

Vsekakor pa bo Jamska restavracija v mrtvi sezoni med zimo zaprta, oziroma bo njeno poslovanje omejeno na najnujnejše vzdrževa-

nje obrata. Tako se bo lahko brez izgube prebila do nove sezone, ko bo ob pametnem in dobrem poslovanju, ki samo sebe najbolj priporoča, spet lahko močno aktivna. S tem bo pa tudi dosežen naš glavni namen: slava in priljubljenost Postojne bo zlasti v zunanjem svetu še zrasla, kar je samo v korist vsej naši skupnosti.

S tem bi bilo urejeno vprašanje postojnskega gostinstva in zlasti Jamske restavracije, ki je bila nekaj mesecev predmet obširnega razpravljanja naših ljudi, zlasti Postojnčanov.

Gostinci bodo organizirali v mrtvi sezoni razne tečaje za dvig svoje strokovne sposobnosti. Prav preteklo leto je že začel z delom praktični tečaj nemškega jezika. Sledil bo še tečaj angleščine, utrjevali pa bodo tudi italijanščino in ponavljali stvari iz servisne službe in drugo. Tečaje, ki jih organizira okrajna gostinska zbornica, bodo imeli tudi v Idrijski Bistrici.

Obilo uspeha in dobrih rezultatov pri teh prizadevanjih!

KOBRA

PIVKA

S današnji občinski ljudski odbor je pokazal precejšnjo delavnost. Posobno delaven je gospodarski svet, ki ga vodi Rudi Zavrnšek. Ta je popravil vaško kanalizacijo, obnovil vodovod v Petelinjah in še več drugih potrebnih del.

Vollenci se sedaj zelo zanimajo, kdo bo prišel v novi odbor.

— bil

Šmihel pod Nanosom

Solsko postopje, ki je pogorelo v začetku tega leta, je bilo popolnoma obnovljeno. Solski prostori so sedaj veliko lepši.

Mladinska organizacija je sklenila pripraviti za 40 — letnico obstoja šole kulturno prireditev. Opaziti je, da je mladinska organizacija v tem kraju zelo živahna. Zanima se celo, kdo bo član novega občinskega odbora in je o tem razpravljala na svojih sestankih.

Ustanovljen je bil krožek za ročno delo in se je vpisalo precej mladink.

Clani Ljudske fronte se na seji razpravljali o komunalni dejavnosti.

— bil

Biserna poroka v II. Bistrici

V Jelšanah pri Idrijski Bistrici sta pred dnevi slavila 60 letnico poroke zakonca Josip in Katarina Stemberger, po domače imenovana »Indrova.« Pevski zbor domačega prosvetnega društva »Sloga«, ki je naslednik prosvetnega društva in čitalnice, ustanovljene leta 1860, jima je ob tej priložnosti zapel več pesmi, ki so ganile oba zakonca. Od svoje zgodnje mladosti sta bila oba slavljenca člana imenovanega prosvetnega društva. Tovariš Stemberger pa je eden od še živečih članov-ustanoviteljev društva v Jelšanah.

Kljub življenjskim težavam ter dveletni internaciji, kamor so Stembergerja leta 1940 odgnali italijanski oblastniki, se zakonca dobro počutita. Se zdaj vidimo Stembergerja, kako se vživi z dvokolesom od vasi do vasi in sklepa zavarovalne pogodbe za Državni zavarovalni zavod. Niso mu ovira visoka leta, sedaj jih ima že 82. Službo zavarovalnega nameščenca opravlja že nad 40 let.

Pretoklo leto je zakonca razveselila z obiskom hčerke Danica s svojo hčerko Jelko, ki živi z družino v Clevelandu (Amerika), kjer se v prostem času udeležuje tudi v prosvetnem in kulturnem delu v domačih slovenskih prosvetnih društvih.

Srečnima zakoncema — tej trdni slovenski korenini — želimo, da bi v zdravju in zadovoljstvu dočkala še ... diamantno poroko!

Drago Grlj

ječa, Pahorjevo: Nov cvet, Vandrovo: V slovo, Aljažev: Triglav, Vodopivčev: Ob večerni uri, Zaba, Na poljani in Plovi, Mirkovo: Na turgu, Venturinijevo: Bazoviška in Vogarjevo: Lahko noč.

Zbor ima tudi soliste, ženki duet in moški kvintet. Lahko rečemo, da so vredni vse pohvale. Naj jim bo v spodbudo to, da so jih poslušalci v krajih, kjer so gostovali, sprejeli z navdušenjem in želeli, naj bi jih še obiskali. Njihova lepo zapeta pesem jih je zblížala s poslušalci in se jim je priljubila.

—bil

Šola v Matenji vasi

Prostori osnovne šole v Matenji vasi so v stavbi, ki je last tamošnje fare. Na razpologo je samo ena temna učilnica, ki nikakor ni primerna pa pouk. Nujno bi bilo treba poiskati prostore, ki bi res odgovarjali. To je bilo sicer že sklenjeno na zboru volivcev. Sklepa pa ni uresničil bivši KLO Prestranek in niti sedanji občinski odbor v Postojni, kamor spada sedaj šola.

Za rešitev tega vprašanja sta dve poti in sicer: v združnem domu v Prestranku je že nad pol leta praznih šest prostorov. Med temi sta dve veliki sobi, ki bi bili zelo primerni za učilnici. Občinski LO naj bi z odborom združnega doma sklenil pogodbo, da dobi v najem ta dva prostora za 5 ali 6 mesecev, dokler ne bi obnovili bivše šole. Druga rešitev je ta-le: v Prestranku je stavba, kjer je bil nekaj sedež KLO. Veasih je bila v tej stavbi šola s

Pri Skrgatih so oljke dobro obrodile

Prestranek - Matenja vas

V okviru SKUD »Ivan Vadrjalk« deluje na Prestranku pevski zbor, ki ga vodi mladi pevovodja Peter Gorup iz Matenje vasi. Ta pevski zbor je še mlad, vendar je dosegel že lepe uspehe. Njegovi člani so zelo zavedni, resni in požrtvovalni ljudje. Kot skoraj povsod pa manjka v tem zboru mladine. Upati je, da bo zaradi uspehov, ki jih je ta zbor dosegel, tudi mladina pristopila in začela sodelovati pri vajah.

Zbor je nastopil v Prestranku, v Studnem, v Senožečah in v Hruševju s precej peštrim sporedom. Mešani zbor je zapel: Premrlovi: Zdravica in Na lipici, Adamičev: Nocoj se mi je sanjalo, Njega ni, Triglav, Venturinijevo: Mi vstajamo in Ocvrtkovo: Eno samo tiho rožo. Moški zbor pa je zapel: Vodopivčev: Pobratimija in Se na tu-

trem učilnicami v publiki, v prvem nadstropju pa je bilo stanovanje za učitelja in pisarna. Trenutno ti prostori niso uporabni in bi jih bilo treba obnoviti. To bi bil lahko napravil bivši KLO, kateremu smo to svetovali že pred štirimi leti, ki pa ni ničesar ukrenil.

Zelimo, da se občinski odbor v Postojni resno loti tega dela. Pri tem mu lahko pomaga kmetijska zadruga, kot je to storila KZ v Begunjah, ki je dala na razpologo kredite za obnovo tamošnje šole.

Grajati moram nepravilno gledanje nekaterih ljudi kmetijske zadruge v Prestranku, ki jim je urediv prostorov za gostino nujnejše, kot pa potrebe šole. Upam, da bodo spremenili dosedanje gledanje. V nasprotnem primeru bom prihodnjič navedel njihova imena, da bodo ljudje spoznali tiste, ki ne znajo ceniti pomena šole, ki bi bila velika pridobitev za vse kraj.

POGOVOR Z DOPISNIKI

V današnjem pogovoru moramo predvsem poudariti, da večina dopisnikov pošilja svoje dopise — prekasno in z zamudo. Ne moremo namreč objavljati dopisov, ki so vezani na datum šele čez deset ali več dni, ko dogodek ni več aktualen. Prosimo vse dopisnike, da nam naslavljajo svoje dopise tako, da jih bomo prejeli najkasneje v ponedeljek, sicer za številko, ki izide v petek, ne pridejo več v poštev.

Druga prošnja, ki jo imamo do dopisnikov je, da bi bili v tekočih dopisih krajši. Večkrat je uredništvo v neprijetni zadregi, ker prejme več daljših dopisov iz posameznih vasi in ne more vseh objaviti. Vsem delovnim dopisnikom bi rado ustreglo in tega ne more napraviti. Uredništvo je mnenja, da se manj važni vaški dogodki dajo opisati v nekaj vrstah. Druge pa je z dogodki večjega pomena, ki zanimajo širšo okolico. Te dopisniki lahko obdelajo tudi reportažno in jih bo uredništvo rado objavilo po njihovi važnosti in zanimivosti tudi na drugih straneh. Za večje politične dogodke je na razpologo druga stran, za večje kulturne dogodke osma stran, za zanimivosti in reportaže pa 6. in 7. stran. Prav tako imajo svojo stran kmetovalci in zadrugniki, le da se vse premalo oglašajo.

Zaželeno je, da bi k važnejšim dogodkom priložili tudi kako fotografijo, ki pa mora biti zelo čista, jasna in kontrastna, sicer ne pride v poštev za objavo.

Vsem velja še to: naj vsak dopis ali članek podpisajo s polnim imenom in priimkom, ali pa pripisejo psevdonom. V vsakem primeru pa naj napišejo tudi točen naslov, pošto, kraj in ulico ter številko. To zaradi honoriranja.

Uredništvo je prejelo tudi več pesmi iz raznih krajev. Vsem, ki so pesmi poslali, je uredništvo že odgovorilo pismeno. Če pa ni še odgovora, je to razumeti, da pesmi čakajo — na objavo.

Povedati moramo še nekaj. Bil je primer, da smo prejeli več dopisov in dva daljša članka, ki jih je »dopisnik« sestavil tako, da je iz zadnjih števil »Slovenskega poročevalca« in »Nove Gorice« porbral najvažnejše dopise in članke, »napišal« iz teh »svoje izvirne« članke in »dopise« ter jih poslal nam v objavo.

Tako »pisanje« nikakor ni ne pošteno, ne lepo in niti ne tovariško. Ko smo brali, se nam je kar sama vsiljevala primerjava s srako in pavjim perjem.

Vsem še tale nasvet: bodite v dopisih in člankih čim bližje življenju in dogodkom na vasi, v tovarni, v zadrugi. Ne frazirajte, temveč opišite stvarno zadevo tako, kot je. Svetujte tam, kjer vidite, da je potreba, kritizirajte, toda konstruktivno, vzpodbujajte, kjer veste, da bo vaš vzpodbuda pomagala. Če imate »dobre oči in dobra ušesa«, kot pravimo, ste lahko že sami ugotovili, kaj bralci najraje berejo. Po tem se lahko ravnete in ne boste porgrešili.

S. C. *Dijaški dom, Postojna.* Poslal si nam dva članka, ki jih nisimo objavili. Zakaj? Zato ker prvi, ki govori o redu, ne sodi v naš teden, temveč kvečjemu na kako notranjo konferenco, drugi pa nič novega ne pove. Kar si napisal, je bilo že sto in stokrat napisano. S tem ni rečeno, da odklanjamo Tvoje sodelovanje, nasprotno: radi bi, da postaneš naš dopisnik. Samo malo preberi, kaj objavljamo, pa ti ne bo težko postati naš sodelavec. Tvojega članka »Spoštujejo njihov heroizem« vseeno nisimo vrgli v koš. Ob kakih priložnosti bomo mogoče kaj porabili iz vsebine.

A. C. — *Ležeče pri Divači.* Upam, da si bil zadovoljen z objavo Tvojih stvari. Radovedni smo, kakšen je bil odmev? Kakamo še nadaljnjih zanimivih dopisov.

Z. G. — *Dol pri Hrastovlju.* Tvoj daljši dopis smo objavili šele v zadnji številki. Važni dogodki kot kongres KPJ in volitve, so nam vzeli veliko prostora na račun dopisniških strani. Čakamo še nadaljnjih Tvojih dopisov iz Dola in okolice.

Mladina! v naši socialistični stvarnosti imaš vse možnosti za razvoj in usposabljanje. Zato glasuj za svojo lepšo prihodnost, za socializem!

Ob stoletnici rojstva Franja Maslija - Podlimbarskega

Nekaj pripomb

Letos je zabeležila slovenska literarna zgodovina dve stoletnici. Stoletnici rojstev pisateljev Janka Kersnika (roj. 4. 9. 1852 na Brdu Lukovici) in Franja Maslija-Podlimbarskega (roj. 23. 11. 1852 v Spodnjih Lokvah pod Limbarsko goro). Medtem ko se je prvega, ki je bil znana in spoštovana osebnost kot pisatelj realista in pisec duhovitih in ostrih podlistkov in soustanovitelj »Ljubljanskega Zvonca«, spomnila slovenska javnost v časopisju in s proslavo na njegovi domačiji, je stoletnica drugega, po svojem privatnem in literarnem življenju skromnejšega, žal res preveč beležka literarne zgodovine. Franjo Maselj spada med one slovenske pisatelje, ki so bili in so v čast naši literaturi in čeprav niso prodrli njegovi spisi tako našir kakor Jurčičevi ali Kersnikovi, so zagotovo prav tako umetniški če ne do neke mere resničnejši, saj so Masljevi spisi odlomki njegove avtobiografije. In prav zato se moramo danes tembolj spominjati velikega Jugoslovana, ki ni štel za svojo domovino samo Slovenije, temveč ves jugoslovanski jug in se je zanj boril z besedo in dejanjem.

Masljeve spise podčrtuje močna nacionalna nota, močnejša kakor pri katerem koli pisatelju sodobnika. Več je okoliščin, ki so vplivale na razvoj njegove domovinske občutljivosti. Prva in najmočnejša je brez dvoma ljubezen do vsega domačega, bodisi rojstnega kraja (po domači Limbarski gori je vzel tudi psevdonim Podlimbarski) bodisi slovenske literature. Gotovo ni bil v tistih časih vsakdanji pojav, da se je mladenič, ki je živel v tuznih razmerah, sprehajal kot gimnazijec po ljubljanski okolici in tako preganjal dnevno skrb in lakoto. In morda so pred njim samo nekateri poznejši vrhovi naše literature tako dobro poznali slovensko literaturo, da so prečitati vse izdaje tedanjih založnic Grintinija in Mohorjeve družbe, da so natanko prebrali Janežičev »Slovenski glasnik« in »Cvetoča«. Maselj je na primer tako cenil literaturo preteklega časa, da je izbral iz arhivov in prebral tedaj že pozabljene literarne časopise »Vedež« (Izhajal 1848—1850.) V sodobnih časopisih in knjižnih izdajah je spoznaval naše klasike. Levstika, Jenka, Jurčiča itd. in ni slučaj, da je prav Jurčič tako vplival s svojimi romantičnimi zgodbami na gimnazijca z bujno fantazijo, da je znal »Jurija Kozjak« skoraj na izušt. Že po prvi gimnaziji je Maselj z dejanjem potrdil svojo domovinsko zavest, ko se je kot šibinajstven deček javil k prostovoljcem v vojno proti Italiji, in ga je po odklonitvi našla roka pravice nekje na Gorenjskem, kamor je pobegnil zaradi sramoče.

Močno vplivala je tudi domovljivega dijakova tuda doba torbomljevanja na prostem, kjer so nastopali kot govorniki vodilni predstavniki slovenske javnosti in zahtevali slovenske pravice. Marsikateri Slovenec je kot poslušalec zborovanj izkrisljal svoj značaj in zavestnost, prav tako tudi Maselj.

Vsa ta zaljubljenost v slovensko bitje ni mogla mimo njegovega nacionalnega občutovanja. Ki ga je pogledil in dokončno izobiloval v letih, ko je bil vojak in oficir. Če je pomenila pisatelju Masliju vojaška služba obliko zanimivega in ugajajočega stanu, ko je zlezal vanjo (po izstopu iz gimnazije zaradi klevete o razmeju z neko dijakinja), ma je pomenila kasneje le še suženjski ovrtnik birokracije in nad in podrejenosti. Kajti pštenjak je moral po prvih veselih dogodivščinah po Madžarski, po ljubimkanju in pesnikovanju izgubiti vsake iluzije, ko se je znašel po odsluženem roku brez kruha in doma in je moral pomavne oblačiti vojaško uniformo in pozneje oficirsko, ker je bila topla in je imela v žepu nekaj božjakov. In če k vsemu domoljubno službovanje po vseh štirih straneh Avstrije, kjer je resnično ljubezno na svoje oči videl prakso dragoncev in kuzarjev in spoznal, kako težak je njihov skorenj za tuje narode, potem je jano, kaj je vlekel Maslija k domovini. Cesar ni zmogel v praksi je storil v spi-

sih. Najboljše življenje pod Avstroogrsko je spoznal v Bosni, o kateri je mogel zapisati samo: »Vsa Bosna je velika gamizija, povsed srečavaš avstrijskega vojaka, ki turkaj leno bo pase.« Sprejela je laž-ko vpiljad, ki je razglašala, da prinaša Avstrija kulturo in civilizacijo okupiranim narodom. Zato ni čudno, če avstrijska policija ni bila kdove kako navdušena ob izidu romana »Gospodin Franjo«, v katerem je Maselj opisal razmere v Bosni. Vse doslej našto pa je mudično povezovalo privatno življenje z literarnim.

Maselj je napisal v svoji šestdesetletni življenjski dobi razmeroma malo. Morda je bila temu kriva vojaška služba, ki ga je vsega vpregala zase, morda tudi

apartija, ki se ga je polotila, ko je postal nezadovoljen z vojaskim stanom, nekaj pa je bila knjiva tudi njegova narava, ki je mnogo razmišljala na vabirala vase. Največji tekst je ustvaril šele proti koncu življenja kot upokojen stotnik v romanu »Gospodin Franjo« (izšel 1913 pri »Slovenski Matic«). Roman je niz Masljevih doživetij in dogodkov iz osemdesetih let, ko je služboval v Bosni. Roman je živa slika tedanjih razmer, pisan je odkritostno in pošteno in prikazuje pretežno občuten opisov narave in ljubezenske zgodbe, predvsem političnega stanja okupirane Bosne, ki je počasi stiskala pesti in dvigala glavo. Delo je bilo sprejeto z navdušenjem slovenske kritike, le klerikalno zagrizeni »Dom in svet« ga je zavrnili, ker ni povečevalo katoličanstva in ker je prikazovalo avstrijske oficirje kot lenuhe. Posledic tedaj Maselj še ni občutil. Nesrečo mu je prinesel sarajevski atentat in začetek prve svetovne vojne. Šele tedaj je spoznal avstrijsko policijo, da prikazuje pisatelj avstrijsko armado kot usiljenico civilizacije in roman je zaplenila. Pisatelj je bil obdolžen veleizdaje in interniran v Pulkavi, kjer je umrl 1917. leta.

To so torej glavna napačališča Masljeve literarne osebnosti, ki je zaman hrepenela po domačem ognjišču, a v svojem hrepenenju ni ostala potuhnjena ali resignirana nekje v ozadju. Brez kakršnega koli preklicavanja je gineval degradirani stotnik v tujini in doživel ironijo usode, da so mu ob smrti položili venec ob knsto pregnani Italijani, prav tisti, ki jih je hotel v svoji mladosti napasti golorok.

Jaro Komar

Nov zagon kulturno-prosvetnega dela na Tolminskem

Ker so se v zadnjem času širili glasovi, da na Tolminskem snujejo nekakšno poklicno gledališče, sem se v želji, da naše bralce pravilno obvestim o zadevi, oglasil pri odgovornih ljudeh v Tolminu in jih naprosil za pojasnilo v tej zadevi in za nekaj podatkov o kulturno-prosvetnem življenju na Tolminskem na splošno. Prav radi so mi ustregli.

Kulturno-prosvetno društvo v Tolminu se enostavno imenuje Mestno gledališče. Njegovi člani so sami domačini-amaterji. V pomoč jim je samo tov. Tič Srečko z Jesenic, ki kot režiser nekatero pripravljajo z njimi nekateri stvari.

V Tolminu zdaj pripravljajo ustanovitev delavskega društva »Svoboda«. Tudi sedanje Mestno gledališče bo prišlo v njegov sestav. Zbrali so že 153 prijav za članstvo in bodo prav v kratkem imeli ustanovno skupščino. S tem poskušajo ne bo spremenilo pri gledališču prav nič — morda nič ime — in bodo izgledali sljaj ko prej ostali amaterji. Režiserja bi radi dobili mladega.

Pravkar snujejo tudi mladinski pevski zbor, ki bo štel okrog 60 članov. To bo že tretji v Tolminu, ker že imata učiteljske in glasbene šole vsak svojega, ki prav pridno delata.

V okraju so tri glasbene šole: v Tolminu, Čerknem in Idriji. Pri njih zdaj ustanovljajo posodne dveletne tečaje za pevovodje — pri vsaki šoli kakih 20 ljudi. Na ta način bodo vasi po okraju čez dve leti imele dobre pevovodje. Tečaj bodo obiskovali enkrat tedensko, kar se jim pri delu ne bo nič poznalo. Na isti osnovi nameravajo potem osnovati še režiserske tečaje.

To sezono bi lahko nazvali »Sezono premiera«. Gledališče pripravlja in bo 13. decembra premiera znane »Anna Christie«, čez en teden pa ji bo sledilo Caekarjevo »Pohujšanje v dolini šefflorjanski«. Učiteljski pripravljajo čisto samostojno »Triglavsko bajko«, pa tudi glasbeno šola in gimnazija nekaj snujeta.

Razen tega pa en režiser od gledališča pomaga Prosvetnemu društvu v Zatolminu, ki pripravlja Finžgarjevo »Razvalina življenja«. Prav vsi pa se že zdaj pripravljajo na spomladanski mladinski festival. Ta bo borben pregled uspehov kulturno-prosvetnega in literarnega dela. Organizacija bo prepuščena Prosvetnemu društvu in TD »Partizani«, kar bo samo pripomoglo k njeni utrditvi in razširitvi. BRKO

V Primorskem dnevniku 23. XI. 1952 je izšla kritika B. H. o delu koprke založbe Lipa, ki smo jo pred kratkim preimenovali v Primorsko založbo. Kritika je gotovo napisana iz želje, da bi se ta založba dvignila čim hitreje na visok kulturni nivo in skriva v sebi nekaj lepih misli, s katerimi se bo odbor založbe gotovo strinjal, saj kot vem iz mnogih razgovorov, te misli tudi desnele. Gotovo pa ne drži v kritiki trditev, ko očita o neki proforski samo prosvetno-vzgojni črti in neki tendenci lokalnega značaja. Menim sicer, da ni mogoče deliti prosvetnega dela od kulturnega, ker je oba zelo tesno povezana, je pa res, da lahko raste kulturno ustvarjanje v ožjem smislu brez »prosvetarskih tendenc«. Tega se je odbor dobro zavedal, a se je zavedal tudi tega, da je treba poglobiti umetniške vsebine, poljudno-znanstvene knjige. Res je, da je Primorska poklicana, da da svoj kulturni prispevek vsemu narodu in ne samo Primorski in da je to v tem okviru njen glavni cilj, toda B. H. bi vendarle zahteval preveč, če bi želel naj bi založba takoj vsadila odraslo, polnocvetočno jabolko, ki bo takoj rodila obilni sad. Nič bi si tega ne želel toliko kot založba sama, ki jih avtorialne in druge prilike, ki jih avtorialne sicer lepo orise v uvodu članka, so take, da je bilo treba vsaditi mlado drevesce. To drevesce je začelo kmalu cveteti in ljudstvo je v veseljem seglo po njegovih sadovih in veliko upanje je, da se bo v leti zraslo v veliko rodovitno drevo. Ne zdi se mi pravilna trditev, da hodi založba deloma po že zoranih njivah s tem, ker je izdala nekaj knjig iz Jurčiča in Levstika. To bi držalo, če bi sedaj napravila kaka založba v Ljubljani, čeprav ni nikjer rečeno, da bi ne smela knjiga tega ali onega avtorja iziti ponovno in tudi na različnih krajih teritorija, če si ljudstvo želi takih knjig. Za Primorsko, zlasti za Istro pa je le moral veljati poseben vidik. Velike celotne izdaje naših klasikov na Primorsko niso mogle prodrati — pod fašizmom zaradi razumljivih razlogov, sedaj pa ne zaradi visokih cen takih izdaj, do katerih revnejši kmet na Primorskem ne more. Naša dolina ima vrsto vasi, a bi se zelo začudil, če je v vseh teh vaseh le eden, ki se je naročil na eno ali drugo izmed teh izdaj. Založba je vendarle hotela, da bi se ljudstvo seznanilo vsaj z enim ali drugim delom

naših klasikov in je izdala nekaj knjig v preprosti obliki in z nizko ceno, tako da so bila ta dela kmalu skoraj razprodana. Na tak način popravljamo to, kar je zavrlo fašistično nasilje. Obenem je bilo tako tudi laže postaviti založbo, ki je začela iz nič, na trdnjejšo gospodarsko osnovo, kar je uspelo, dasi so se morali člani odbora kljub velikemu delu in skrbem posevem odgovodati kakim osebnim nagradam za to in je tudi za prihodnje leto namenjen le za nekaj članov ožjega odbora tako malenkosten konoraz, da bi bil večji že, če bi ti člani predavali samo enkrat na mesec na koprskem radiu. Teh stvari B. H. le sicer ne omenja, tem stvarji jih jaz le za to, da bi kdo ne mislil, da so igrali kakšni sebični materialni razlogi kako vlogo za ustanovitve založbe. V splošnem pa se namerava odbor držati smernice, ki jih navajata B. H., zato so se odbojniki navajali že s tem ali onim kulturnim delavcem tudi v Ljubljani, sklicali so konferenco kulturnih in prosvetnih aktivistov iz raznih pokrajin Primorske in imeli tudi nekaj ožjih konferenc po teritoriju Primorske in jih še nameravajo imeti.

Program knjig, ki naj bi izšle v prihodnjem letu je veliko obširnejši, kot ga omenja B. H. Program se ni bil dan v javnost zaradi tega, ker se ni točno fiksiran izid te ali one knjige iz plana za prihodnje leto, ker bo morebiti to ali ono izmed teh knjig nadomestila kaka boljša, predvidena pa je vsaj deset, če ne štirinajst knjig, razpravlja pa se še o tem in onem, ki bo uresničeno, če bodo pogojni za to.

Naj se B. H. tudi ne vznemirja zaradi skromne zbirke narodnih pesmi, ki jih je založba izdala. Te pesmi so bile takoj razprodane. Razprodaja sicer se ni merilo za kvantiteto, dokazuje pa, da je ljudstvo hitro sprejelo to, prav to, kar je hotel fašizem uničiti z vso silo, kar je ljudstvu najdražje, kar je zraslo iz njega samega v stoletjih od kmečkih uporov pa do borbenih spevov naše velike osvobodilne borbe. Ta zbirka je skromna po obliki, ni pa skromna po vsebini in po zgodovini, ki je skrita v nji. Postopoma bo mogoče izdati, upam, da ne bo posebnih zavor za to, tudi našo najmodernejšo, tudi zbirke mladih sodobnih pesnikov in pisateljev, toda poprej je treba pripraviti za to po vsem Primorskem ugodna tla, to je, vzbuditi vsepovsod ljubezen do knjige.

Predsednik širšega odbora založbe Bogomir Magajna

NOVI FILMI

TRETJI ČLOVEK

Produkcija: London-film.
Scenarij: Graham Greene.
Režija: Carol Reed.
Igrajo: Orson Welles, Alida Valli, Joseph Cotten, Trevor Howard in Paul Hoenberger.

Kriza, ki se je po drugi svetovni vojni razvila, je dobila svoj najgloblji razraz v porazih držav najpredvsem v Nemčiji in Avstriji. Države so bile okupirane od oboroženih sil raznih držav, pod čigar okriljem so se predvsem v Avstrijo priselili razni sumljivi elementi iz drugih držav in so se tam začeli baviti z nedovoljenimi posli, kot so tihotapstvo, črna borza in podobno.

Film »Tretji človek«, ki so ga na festivalih ocenili kot enega izmed najboljših povojne produkcije, obravnava problem neke črnoborzijske kriminalne skupine, ki se je pod imenom nekega dobroteljskega društva bavila s tihotapstvom pokvarjenega penicilina.

Je potrašen invalidov, otrok in mater zaradi pokvarjenega penicilina, dočim so ti kriminalni trgovci na račun tolikih žrtiev krležili ogromne vsote denarja.

V tem okviru se film razpleta in privlačuje tudi še tako zahtevnega gledalca. Razen tega so slavna imena Wellesa, med njimi zlasti Orsona Wellesa, jamstvom za veliki uspeh. Ameriški pisatelj Holly dospje na Dunaj na vabilo prijatelja Harryja, ki pa umre tik pred njegovim prihodom. Holly se spozna z prijateljevo ljubico in se vanjo zaljubi. Na opozorilo policijskega inšpektorja, da je bil Harry glavni vodja kriminalne tolpe, se Holly odloči, da sam prične raziskovati resnico. Ana, v katero se je zaljubil, še vedno ljubi pokojnega Harryja in je povezana s tihotapci. Med preiskavo ugotovi Holly, da so mrtvega Harryja nosili trije, od katerih sta mu dva znana, tretjega pa išče. Skupaj s policijo sledijo skrivališče tolpe. V borbi, ki nastane, ubije policija Harryja, ki ni bil prej žrtve nesreče, ampak je na inšpektor namreč hotel zavrniti pozornost preiskovalnih organov od sebe. Po končani bitki se Holly vrne k Ani, toda ona vidki v njem samo izgajala svojega ljubimca in ga zavrne. Razočaran nad vsem, se pošteti Holly vrne domov.

Ovisati velike umetniške vrednosti, ki jo vsebuje film in ki prihaja do izraza v stoterih detaljih, priporočamo pa vsakemu, da si film ogleda.

Alida Valli in Orson Welles v filmu »TRETJI ČLOVEK«

K obnovi vinogradništva na Koprskem

Ze več kot 70 let je, kar se je v Evropi pojavila tatna uš in uničila trtne nasade. Čeprav je bilo uničeno vsevprek, so vendar začeli z obnovo vinogradov. Veliko je bilo obnovljenega, vendar je še marsikje videti znake nekdanjih vinogradov, kjer danes rase gozd ali malovreden travnik.

Slivaren opazovalec bo vprašal: odkod toliko obnovljenih vinogradov, ko ni nikjer sledov matičnjakov večjega obsega? Trte, divjake so gojili v grajeh, jih obrezovali in sadili. Tudi Kmetijska šola v Skoecjanu je imela do leta 1948 podobni matičnjaki. Te trte pa niso bile negovane, zato so dajale slab material. Na te podlage so pozneje cepili sorte, ki ni bila primerna, zato ni čudno, če so vinogradi slabi, trte pa ne rodijo. Niti sort niso izbirali. Cepiče so prenašali iz kraja v kraj in niso gledali ne na zemljo, pedlago in ne na lego, če odgovarjajo. Ako je nekdo zadel pravo podlago z dobrimi cepiči, so mu trte dobro rodile. Naravno, da je to začel pravi naprej. Oglasili so se zainteresirani za cepiče in širili naprej tisto sorto, čeprav lega ni odgovarjala.

Danes imamo na Koprskem nešteto trtnih vrst, od katerih pa je le malo poznanih in nimamo od njih nikakih selekcijskih podatkov.

Temu pa so krivi vinogradniki sami, ker so se premalo zanimali za strokovno izobrazbo. V pogledu vinarstva in kletarstva bi mogli vedeti več kot njihovi predniki. Sami bi se bili morali zanimati in ugotavljati ne samo dobre sorte temveč tudi njihovo kakovostno in množinsko vrednost. O obstoju kakih vinarstev zadreg sploh ni govora. Prav tako ne o pokušnjah vin. Danes bi lahko imeli pregled sort v vsakem okolju.

Naše že nad 60 let stare trte, in teh je veliko, bo treba zamenjati z novimi. Lahko rečem, da bi jih bili morali zamenjati že pred 40 leti. Ko se sedaj govori o obnovi vinogradov in se na tem tudi že dela, je prvo vprašanje skrbna izbira podlage in dočim več dolžine kijučev.

Do sedaj so sadili 60 cm dolge ključe in jih potem na mestu cepili. Ako sta bili podlaga in cepič dobro spojeni, so se take trte potem dobro razvijale in rodile. Pri tem pa moramo v Istri računati s sušo. Če gremo v poletni suši po vinogradih in to posebno tam, kjer je zemlja lahka in apnena, opazimo, da se listje na trtah zvija in to tudi če so sajene 60 cm globoke.

Ko je Kmetijska šola v Skoecjanu leta 1947 prodajala prve cepljene trte na 42 cm dolgi podlagi, sem jih kupil in vsadil. Le nekaj metrov niže pa sem eno leto pozneje na mestu cepil trte na podlago 60 cm dolgo. Trte cepljene na 60 cm dolgi podlagi se veliko bolje razvijajo in tudi rodijo, kakor pa sajene cepljene s podlago 42 cm. Pripomni moram, da je v Slovenskih goricah navada, da sadijo trte z 42 cm dolgo podlago. Okupator je leta 1942 dal cepiti 350.000 trt na 35 cm dolgi podlagi, ker so njegovi strokovnjaki tako predlagali. Ze po nekaj mesecih pa so prišli do zaključka, da je podlaga prekratka in so v juliju vso zasajeno površino prebrali in vsejali ajdo.

Letošnjo pomlad sem opazoval, kako so združniki sadili korenjake dolžine 35 cm in naprej. Čudno se mi zdi, da se danes ne vodijo o tem večje kontrole.

Poleg vsega že omenjenega je treba upoštevati tudi sorte za cepljenje. Pri črtni pride v poštev refošk. Pri refošku pa moramo biti previdni v toliko, ker imamo dve vrsti in sicer: eden z rdečo drugi z zeleno petliko. Refošk z rdečo petliko nam daje pravo aromo in ima višjo gradacijo, ter se na dobro spajeni podlagi za časa cvetenja ne osipa in daje odlično barvo. Refošk z zeleno petliko pa ima vedno nižjo gradacijo, več kisline, se bolj osipa in da, če ga takoj po trgatvi vsoti in sicer: eden z rdečo drugi z zeleno petliko. Refošk z rdečo petliko nam daje pravo aromo in ima višjo gradacijo, ter se na dobro spajeni podlagi za časa cvetenja ne osipa in daje odlično barvo. Refošk z zeleno petliko pa ima vedno nižjo gradacijo, več kisline, se bolj osipa in da, če ga takoj po trgatvi vsoti in sicer: eden z rdečo drugi z zeleno petliko.

Pri belih vrstah pridejo v poštev muškati, malvazija in bela bergoja. Čmenil bi še, da se pri nas zelo dobro razvija dišeči tramin. Zori zgodaj in ima dobro lastnost, da je odporen proti oidiju, peronospori in se ne osipa. Daje močno vino z dobro aromo. Letos je že 7. septembra dosegel 20 stopinj sladkorja. Tudi zeleni silvanec se dobro razvija. Škoda le, da niso že pred trgatvijo šli na teren in ugotovili sorte. Tako bi imeli najbolj točen pregled za marsikatero sorto.

Pri sortah namiznega grozdja prav za prav še nimamo prave vrste. Škoda, da že pred leti nismo nabavili cepilke Gornjeradganske tramine, ki je že leta in leta preizkušena in daje zgodaj kvaliteten namizno grozdje.

Obnova vinogradov je povezana s stroški, zato sem mnenja, da bi pred začetkom cepjenja sklicali širše posvetovanje vinogradnikov. Trta je dolgoletna kultura, zato bi bilo res škoda, če bi pogrešili pri podlagah in cepljenkah.

Ivan Prelog

SADJARJI, žage, ščetke in škropilnice v roke!

V decembru smo. Vse dni čakamo, kdaj bo posijalo sonce, da se bo zrak izčistil in zemlja osušila. Čaka nas polno dela, ki bi moralo biti že opravljeno. Ker ne bomo mogli takoj v njive, bomo izkoristili lepe dneve za čiščenje sadnega drevja.

Vedno več očitkov slišimo na račun slabega ravnanja s sadnim drevjem. Kar priznamo, da ti očitki niso brez podlage. Priljubljeno ljudem, ki govorijo, da je bilo nekdanje več boljše sadja. Naša korist bo, če bomo sedaj v zimskem času odločno prišli za žage, krtače in škropilnice ter brez usmiljenja operirali, rezali, čistili in nato umivali, ali kot pravijo škropili sadna drevesa.

Našel se bo kdo, ki bo na to, kar sem povedal, zmajal z glavto: Kaj

ker jih nismo preganjali. Ne bomo več odlašali in čakali, da bo že kako prešlo vse, kar je slabega in se bodo povrnila nekdanji dobri časi. Sajni bomo z našim delom priklicali — te nekdanje dobre čase.

Ne bom na dolgo opisoval, kaj je treba napraviti. Prvo bomo lepo razredčili krošnje. Obžagali bomo vse nalomljene, od raka okužene in suhe veje. Drevesno krono bomo razredčili tako, da bo sonce lahko obsijalo vse veje tudi v notranjosti krošnje. Pri debelejših vejah bomo pazili, da se pri deblu ne bodo zalomile, zato bomo najprvo odžagali vejo na širčeh, šele nato tik debla, vse rane potem dobro zamazali s cepilno smolo in tako preprečili gnitje lesa. Tudi se zamazane rane rajši obrastejo.

Odločno bomo prišli tudi strgu-

Tam se bo zhrala vsa ta »lepa družina«, da jim bomo lahko povedali — iz oči v oči — kaj je. Kratak posvet pod drevesno krono in obsodba. Smrt na grmadi! Zgoreli bodo tako vsi sovražniki in s svojim pepelom pognojili zemljo. Pravi sadjar je danes — diktator in odločen gospodar v svojem sadovnjaku. Šdmo on mora imeti besedo v sadovnjaku in ne vsa številna družina zajedalcev.

Se nekaj bomo napravili. Vsa tista drevesa, ki so nekako opešala, bomo — pomladili! Kako, pomladili? Odločno bomo obžagali na kratko skoro vse veje krošnje. V nekaj letih bo iz obžaganih vej zrastle nova krona, ki bo sposobna roditi lepo sadje. Za pomlajevanje pa so primerna samo drevesa jablan, hrušk, sliv in češpelj. Koščičarji kot češnje in breskve manj, ker jih rada napade smolika.

Dobro bomo pregledali tudi stara že izrojena drevesa. Tu ne sme sadjar poznati nobenega usmiljenja. Ven z njimi s koreninami vred, da bo sadovnjak lepši. Se tiste mladice (vodenice), ki pri nekaterih drevesih poženejo iz vej in debla, bomo gladko odrezali tik veje ali debla. To so tako imenovani ropanji, ki živijo na račun drevesnega soka.

Ko je sadjar opravil vsa ta dela, ga čaka še »toaletna«. Ze vidim, da me nekateri nekako po strani pogledujejo, če sem »pri čisti«. Ali niste nikoli opazovali, kako se mešine tovaršice rade poprašijo in namazajo, prej kot gredo na sprehod? Sadjarju ne sme biti vseeno, ali so njegova drevesa — grda ali lepa! Je tako ali ni? Če bodo lepa, bodo rodila tudi lepo pisano in dišečo sadje. Danes nismo v zadregi za razne »pudre« in »belila«. Sadna drevesa poskropimo z 6 do 10% raztopino karbolineja, koščičarje, ki so bolj občutljivi 6 do 8% karbolinejem, peškasto sadje pa z 8 do 10% karbolinejem. Breskve so še bolj občutljive, zato jih škropimo s 15 do 18% žvepleno-apnenno brozgo, ali pa z 2 do 3% raztopino modre galice. Breskve škropimo že ko se bliža pomlad.

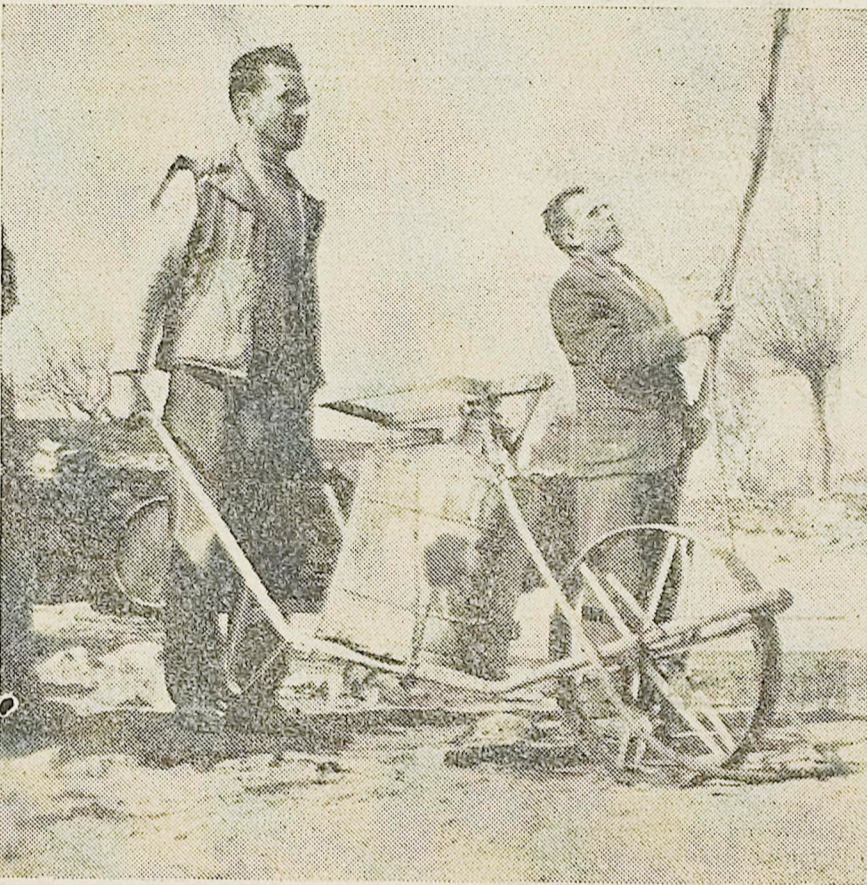
Piprava teh škropil je zelo enostavna: V primerno posodo nalijemo vodo, nato dodamo določeno količino škropiva. Med dodajanjem moramo ves čas dobro mešati.

POMENLJIVI STARI REKI

Vinograd noče molitve — hoče motike.

Dežuje, kakor bi bika molzel.

Črna krava ima vsaj belo mleko.

pa je potreba vsega tega. Nekdaj je sadno drevje raslo samo in tudi rodilo. Prav, saj je nekdanj, do pred 70 in več leti tudi vinska trta rala sama in dobro rodila. Prišla pa je trtina uš in uničila vinograde. Če bi bili od takrat naprej vinogradniki držali roke križem, bi danes ne bilo vinogradov in ne vina. Isto je s sadnim drevjem. Vedno več ima sovražnikov in zajedalcev,

ljo in zeleno krtačo ter brez usmiljenja ostagali ves mah, lišaj in stari lub. Tam se namreč skrivajo vsi — »reakcionarji in sovražniki« naprednega sadjarja od zavijača, cvetožera, zimskega pedica in drugih, ki živijo na račun dobrih in debelih sadov. Da se ti »reakcionarji« ne bodo pobili, ko jih bomo spravili na beli dan, jim bomo na tla pognili rjuhe ali kako platno.

SIRARSTVO - najvažnejša gospodarska panoga na Tolminskem

Rad bi v tem članku povedal nekaj več o sirarstvu na Tolminskem in to iz preteklosti, sedanjosti in o perspektivah za bodoče.

V drugi polovici prejšnjega stoletja je prišel na Tolminsko iz Švice nek mlekar po imenu Hitr, ki je pričel Tolmince prvi uvajati v napredno sirarstvo. Na njegovo pobudo ter ob podpori dr. Lavriča, ki se je v tistem času nahajal v Tolminu, in drugih je bila, če se ne motim, ustanovljena v Zatoimnu prva mlekarska zadruga. Tej so potem sledile še druge po vaseh. Te mlekarne so bile vse do priključitve Primorske nedvomno napredne in za našega kmeta potrebne ustanove. Kvaliteto svojih izdelkov so stalno izboljševale in uspevale na dokaj zahtevnem italijanskem trgu, čeprav jim je drobno gospodarstvo delalo številne preglavice.

Priključitev je te mlekarske zadruge našla popolnoma nepripravljene. Njihovi odbori niso niti malo skrbeli za to, da bi jih reorganizirali. Se manj so se zanimali, da bi z razvojem splošnega združništva začeli tesneje sodelovati s kmetijskimi združenji in da bi jih vključili vanje kot posebne odseke. Tako so se spustile v protizakonito poslovanje in dobile neuradni naziv »divje mlekarne«. V svojem poslovanju so pokazale tudi spekulativne težnje. Ni jih brigalo, kakšni bodo njihovi proizvodi. Edini cilj jim je bil: čimveč proizvajati in čimveč prodati. To jim je večkrat

ko smo imeli še zagotovljeno preskrito, tudi uspelo. Padla pa je kvaliteta izdelkov in so se poslabšale tudi higienske razmere. Sanitarna inspekcija je morala nekaj takih mlekarin tudi zapreti.

Da je taka pot popolnoma napačna, so prve spoznale mlekarne v bivšem idrijskem okraju, ki so se v pretežni večini vključile v kmetijske zadruge že leta 1948. V tolminskem okraju sta to napravili samo mlekarne v Idrijskem in Cezsoči. V vseh teh krajih so danes kmetijske zadruge med najboljšimi. To je tudi razumljivo, kajti povsod tam, kjer ni prišlo do vključitve mlekarne, so zadruge vse do danes ostale le gola ingovina, mlekarne pa prav tako niso dosegle nikakega napredka, ker niso imele za to nobene materialne osnove.

Z vključitvijo mlekarne v kmetijske zadruge pa je položaj povsem drugačen. Iz članov mlekarne se lahko ustanovijo v kmetijskih združenjih posebni živinorejski odbori, ki bi skrbeli za splošna živinorejska vprašanja kot odkup živine, zboljševanje donosov travnikov, senoženje in pašnikov, zboljševanje planin, predelava mleka in selekcija živine. S selekcijo se do sedaj bavila samo dve zadruzi. Ta odbor bi v svoji dejavnosti gotovo imel dobiček. (V bodoče bo po zadnjih sklepih imela vsaka zadruga sam) pri prodaji živine letno okrog 200.000 din dobička). K temu bi pa zadruge še same dodale kaj iz svo-

je dejavnosti in bi odbor denar koristno uporabil za dvig vseh omenjenih panog v svojem delokrogu. Odgovorni okrajni upravni organi so že večkrat pokušali izvesti razne ukrepe proti »divjim mlekarnam.« Ker so ti ukrepi vedno nalezeli na precejšen odpor, so popustili. Kljub popuščanju pa se je stanje do danes precej izboljšalo. Na področju sedanjega tolminskega okraja je 94 mlekar, od teh pa jih obratuje le 87. V splošne kmetijske zadruge jih je vključenih že nad 60. Če odštejemo tiste, ki so zaprte zaradi slabih higienskih razmer, ostane vsega le kakih 20 mlekar, proti katerim je zadnje čase začel izvajati okrajni gospodarski svet ostre ukrepe. Te preostale »divje mlekarne« nimajo drugega izhoda kot likvidacijo ali pa vključitev v kmetijske zadruge. Koristno bi bilo, če bi najredoviteje tudi kaznovali, saj predvidevajo uredbe kazen do 200.000 din.

Vedno se mi zdi na tem mestu grajati nepravilen odnos okrajnih finančnih organov do mlekarin. Ti so predpisali davek na promet proizvodov samo v zadruge vključenim mlekarnam, na »divjace« pa so povsem pozabili! Čeprav bodo tudi slednje prisiljene plačati ta davek, je omenjeni ukrep finančnih organov za nekaj časa prav gotovo zavul vključevanje »divjih mlekarne« v zadruge.

Danes lahko trdimo, da je življenjska doba »divjih mlekarne« pri

kraju. S tem pa še ni rešeno vprašanje naprednega sirarstva na Tolminskem. Nekateri boljše sirarne danes še obratujejo, toda ne bodo mogle zadovoljivo dvigniti kakovosti svojih proizvodov. Zato je zelo umestna težnja okrajnih organov, da bi v okraju zgradili štiri mlekarsko-predelovalne centre in to v Bovcu, Kobaridu, Tolminu in v Cerknem. V Tolminu že nekaj časa uspešno deluje razširjen mlekarsko-predelovalni obrat »Planika«, ki je s svojimi kvalitetnimi izdelki zaslovel po naši ožji domovini. Na letošnji okrajni gospodarski razstavi v Tolminu smo videli najmodernejšo stroje za združno mlekarstvo v Cerknem ter načrt modernega mlekarskega obrata v Kobaridu. Razumljivo je, da bo preteklo še nekaj časa preden bodo ti mlekarski obrati dograjeni. Do tedaj pa bodo še delovale mlekarne po vaseh, toda to v sklopu kmetijskih združenj. Pri tem pa bodo morale skrbno paziti na kvaliteto, kajti časi, ko se je lahko prodalo vse, so že daleč za nami. Tug je vedno zahtevnejši.

Nikar naj se Tolminci ne bojijo, da po dokončani izgradnji prej omenjenih mlekarskih centrov ne bodo imeli kaj z inventarjem sedanjih mlekarin. Vse mlekarne po planinah naravnost kričijo po vsaj takih napravah.

Poudarjam, da je edino tako pot pravilna, ker šele takrat, ko bodo pričeli z izdelovanjem sira omenjeni večji obrati, bo tolminski sir lahko pridobil ceno tudi na inozemskem trgu. Pridobil pa bo tudi na ceni, kar bo v korist samo tolminskemu kmetu. Ta pa bo moral v

bodoče bolj skrbeti za izboljšanje in dvig živinoreje.

Nekaj zanimivosti s Tolminikaga

Tolminska ima vsega 57.270 hektarjev površine, od teh je 3.590 hektarjev njiv, 6.418 travnikov, 20.741 hektarjev senoženje in 26.244 hektarjev pašnikov.

Na tej zemlji redijo Tolminci okrog 13.700 glav goveje živine, 16.300 ovc in kakih 6000 prašičev.

Z obdelovanjem zemlje se bavi okrog 80% prebivalstva.

Če računamo, da je od omenjenega števila živine 8000 mlečnih krav (kar je vsekakor minimalno število), ki dajejo na leto vsaka po 1500 litrov mleka povprečno, dobimo skupaj 12 milijonov litrov mleka na leto. Od tega gre v potrošnjo največ 4 milijone litrov, vse ostalo, to je okrog 8 milijonov litrov, pa gre v predelavo. Teh osem milijonov bi lahko dalo najmanj 700.000 kg prvovrstnega sira.

Kmetovalci!

Berite Kmetijski vestnik, ki prinaša zanimivosti in članke iz vseh kmetijskih panog

Na državnem posestvu Nova Gorica dobro gospodarijo

Kdo bi si bil nekaj upal misliti, da bodo naši ljudje v kratkem času napravili tako velik korak naprej. Kazalo je da bodo vedno bolj zastajali za drugimi narodi. Prišel pa je dan, ko so razšli obroči in verige suženjstva in si začeli po svoje urejati zakone in življenje. Sadove tega že danes s ponosom lahko pokažemo vsem. Iz današnjega življenja bi rad v naslednjem prikazal majhno sliko razvoja.

Državno posestvo Nova Gorica. Obsežna močnja in s premenili v čaka na strojno obdelavo in napravo teras. Pognojili bodo z zelenim rastlinskim gnojem in prihajajo jesen že nasadili breskve.

Na steni Gori čistijo delavci 4 hektarje zaraščene zemljišča. Tu bodo uredili vzoredni vinograd, kjer bodo gojili predvsem nemizno grozdje. V prihodnjih letih pa bodo uredili na vipavskih gričih, ki se začnajo pri Sempetru, 80 hektarjev vinogradov. Za to bi nujno potrebovali lasten buldožer.

Na pred letos napravili s pomočjo strojev 4 hektarje obsežen plantažni sadovnjak in ga zasadili z breskvami, kiki, mareličami in orehi. Na Parkoviščini so uredili 3 hektarje novega matičnjaka. V Levišču bodo gojili v strnjem nasadu 1 hektar česnje. Tam je že danes okrog 1500 česnjevih dreves, ki na rastejo posamezno ali v skupinah. To je ostalo od nenačrtnega kolonskega polovinarskega sistema, ki so ga imeli prejšnji gospodarji pod Italijo.

Težave povzročajo posebno zamotane površine. Od 110 hektarjev orne zemlje je okoli polovica zamaščenih. Samo letos je bilo za melioracijska dela porabljenih nad 5 milijonov denarjev. Od prikrajšane je 150 hektarjev, ki jih treba drenažirati še okoli 10 hektarjev. Potrebno bo tudi napraviti prondacijo zemljišče za zasebniki. Vendar pa v prvih letih ne bo mogoče pričakovati večjih pridelkov dokler ne bo končan fizikalni, ke-

mični in biološki proces v zemlji sami.

Te dni, ko je bilo vreme ugodno so traktorji brneli celo do desete zvečer. Sejali so tudi preteklo nedeljo. Sedaj sejejo manj žitaric, da bodo prišli do pravega sorazmerja in da bodo lahko začeli pravilno kolonizirati. Prej so jim od zgoraj postavljeni plani vsiljevali gojenje površnin in okopavin za kar pa sestava zemlje ni odgovarjala. Tudi so imeli za to vse premalo organskega gnojja. Zemlja se je tako preveč izčrpala in se posledice še danes poznajo.

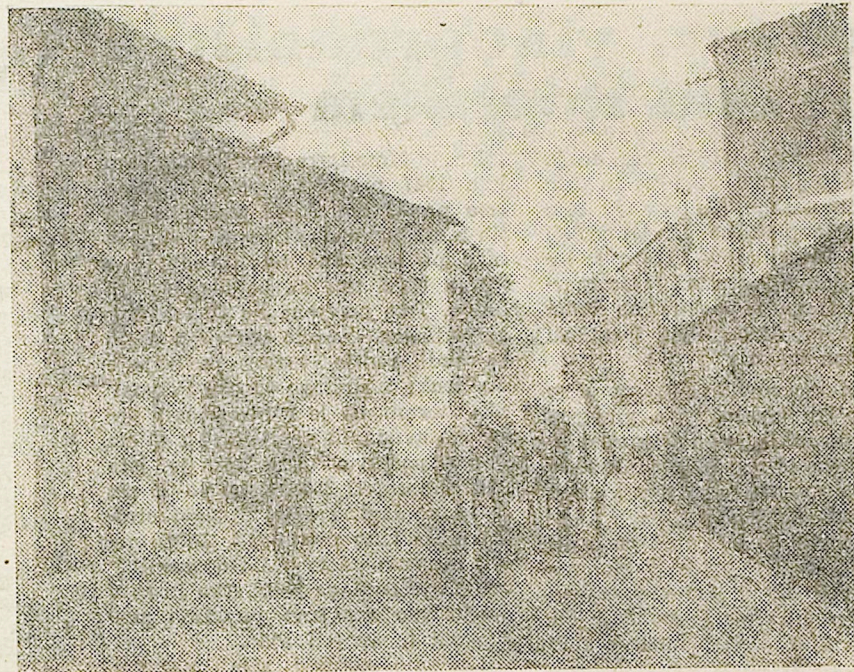
Pomanjkanju organskega gnojila bodo odpomogli s povečanjem števila goveje živine od sedanjih 170 glav na 250 glav. Uredili bodo gnojišča, oddaljene in razdrobljene njive, posejali s krmnimi rastlinami. Z delujo lučerno bodo posejali nekatere njive, kar bo vplivalo na popravilo strukture zemlje. Na ta način bodo dobili več krme in s tem tudi več gnojja. Istotako bodo poskrbeli za zeleno silazno krmo.

Državno posestvo Nova Gorica meri 500 hektarjev. Ob osvoboditvi je bila tedaj samo gola zemlja brez potrebnih gospodarskih strojev in inventarja. Danes ima že 4 traktorje, petega pa bodo v kratkem dobili.

Kaže pa se potreba po graditvi novih shranjevalnic, senčnikov, kleti, poslopij za shranjevanje strojev in vozov. Tudi manjših strojev se ni in jih bo treba dobiti. Tako med drugimi: kosilnice, motorne škropilnice, kompresorje in drugo.

O vsem tem so se pogovorili na zadnjem sedanjemu delavskem svetu. Dosedanji uspehi jih bodrijo k nadaljevanju začete delo. Ti uspehi niso majhni, če jih primerjamo s težavami, na katere so naleteli v začetku in jih še imajo danes. Delavski svet in z njim vsi delavci posestvi pa dobro vedo, da brez tega žar ne gre nikjer. S pridnostjo, ki jim je lastna, delo iz leta v leto dosegajo večje uspehe, ki jim bodo prinašali olajšanje in boljše življenske pogoje.

Just Perat

MOTIV IZ SESLJANA

Tržaški Kras = Sesljan

Naše naselje obstaja za italijanske iredentiste tako občutljiva točka, da bi nam njihov zastavonoša Palutan skoro zapovedal:

»Sesljančani, roke proč od Sistiane!«

Praden pa seznanimo bralce s primerom italijanskega kolonializma, preomejenega na našo zemljo — ker se je italijanskemu imperializmu zaradi odpora Afričanov izcedila zadnja slina — mavedemo sicer zgodovino našega vasi...

Tik pred našo vasio je portič, ki ga je izdelala samo priroda — portič, ki je zaradi svojega položaja, navpičnih divje romantičnih sten in neposredno obkrožajočega ozadja v popolnem rastiščem na peščeno-lapornem tlu, neverjetno očarljiv in privlačen ter naravnost svojevrsten prirodni pojav na naši slovenski tržaški obali. Zato je razumljivo, če ga je devinska graščina, ta nekdanji močnega fevdalna trdnjava kot lastnik tega dragocnega jadranskega bisera, proti koncu prejšnjega stoletja izkoristila v tujačo-prometne namene in v ta namen zgradila leto-

višce za aristokracijo nemškega, francoskega in ostalega pomekla. V Musclemijevi »erie« je ta podjetnost usahnula. Sedaj služi sesljsko kopalnico na vzhodni strani angleški, na zahodni ameriški vojniki. Vmes pa divljetno prebivalstvo. Gostinsko podjetje »Castelreggio« je priljubljeno gostišče tržaškimi in tujimi (italijanskimi, avstrijskim gostom celo do pozne jeseni.

Do prve svetovne vojne je naše naselje, ležeče ob glavni cesti stelo le nekaj hiš in »kaštele«, baze svoječasno bolnica — izza Francozov. Zaradi rastočega števila delavstva (bližnji nabrežinski kamnolomi, tržišča najdelavnica, Trst) in ugodnih prometnih zvez na vse strani (železnica, cesta, parovoz), se je naselje pred zadnjo svetovno vojno in po njej naglo množilo z gostinskimi obrati in trgovinami ter s stavbami za lastno potrebo in v pridobitne namene. Dvorci kar rasejo iz tal! Skoro se bo Sesljan spojil z Vižvjljami. Tujec dobi vtis, da je v tržaškem predmestju.

Ali naj se po vsem tem čudimo, če je iredentistično oko tako pozorno na ta obalni kos lepe slovenske zemlje?! Vsi politični ventili težijo za čim prejšnjo ustvaritvijo etnične kontinuitete — pomeni umetno postavljene, nepretrganega italijanskega narodnostnega pasu ob vsaj tržaški obali. Taksni člen »pristnega« italijanstva naj bi bil Sesljan. Torej razlaševanje in hitro raznarodovanje po starem — rimljanskem — novem fašistnem — in najnovejšem, a tudi najbolj prikanem klerofašistnem načelu z raznimi »village« — to je njihov prvenstveni cilj. Vse ostalo bi nam navrgli še v večji meri kot svojim lastnim (italijanskim) brezdomnim sirotam.

Enako bi radi osrečili tudi južne Tirolece, ki jim z vdorom svojega kapitala, izločanjem domačega (avtonomskega) življa in delovnega procesa, z raznimi upravnimi in finančnimi metodami — torej kot pri nas — že nakazujejo »votloc« bodočnosti.

Svoje že dosežene uspehe hočejo iredentistično zastavonošo in sedaj javno zaznamovati. Odtod Palutana živčnost ob pojavu slovensko-italijanskega napisu »Sesljan — Sistiana« pred vhodom v vas, ki ga je v smislu sklepa bivše občinske uprave nedavno postavila devinsko-nabrežinska občina. Torej neodvisna slovenska zemlja, slovenska občina, mirovna pogodba in — čujte! — italijanska, posebno demokratska iredentistična velikodušnost, objektivnost, skrajna pravičnost, itd. a gospodarski presednik je z italijanskim Trstom vred smirno užaljen, češ da so mu Titovci s tem napisom omadeževali Trst. Nič manj?! Skoro bi bil zavpil nad domačine: »Sesljančani, roke proč od Sistiane!«

Kaj pa Slovenci v Trstu? Ali nima samo po pojmihi vaše populne pravičnosti pravice — in to tudi v smislu mirovne pogodbe — do dvojjezičnosti?!

Mi pravimo, da je za tako bolezen samo eno zdravilo — takšno kot pri tice onemu, ki mu ne zaleže nobeno človeško sredstvo.

Nas njihova živčnost ne plaši, ker vemo, da je njihova duševnost njakovo trohobna in se bodo njakovi krempljivi prej ali slej opekli.

Jadrančan

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

Sporod najnovejših oddaj od 6. decembra do 12. decembra 1952

SOBOTA 6. 12.: 14.30 Jezikovni pogovori; 18.15 Nekaj samosvojih ruskih skladateljev; 18.45 Chopinove poloneze; 21.00 Večerni koncert; 21.30 Od sobote do sobote; 21.45 Sporod pesme glasbe; — NEDELJA 7. 12.: 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Mladinska oddaja; 13.00 Promenadni koncert; 13.15 Glasba po željah; 14.30 Pozimi na rožice ne cveto... pester sporod slovenskih narodnih; 15.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom; Danes v Koprskem okraju; 16.30 Slušna igra; Matej Bor-Raztrgancija; 18.30 Slovenski pesni ob slovenskem Jadranu. — PONEDELJEK 8. 12.: 11.00 Igra orkester JLA iz Portoroža; 11.30 Žena in dom; 14.30 Iz športnega sveta; 14.40 Domači zvoki; 17.10 Pesmi jugoslovenskih narodov; 18.15 N. R. Korškov; Scherezada. — TOREK 9. 12.: 14.30 Strani naše zgodovine; 14.40 Domači zvoki; 17.10 Pesmi jugoslovenskih narodov; 18.15 J. S. Bach; Kromatična fantazija in fuga; 18.30 Jezikovni pogovori; 18.40 Sporod lahke glasbe; 20.00 G. Bizet »Carmen«, opera v 4. dejanjih; 22.00 Lahkih nog naokrog. — SREDA 10. 12.: 11.30 Solska ura; O železni kadi; 14.20 Od Triglava do Jadrana; 14.40 Domači zvoki; 17.15 Pesmi jugoslovenskih narodov; 20.30 Poje komorni zbor radia Zagreb; 21.00 Radijski roman: Lukrecija Borgija; 21.40 Od romane do jazza — sodelujejo znani ameriški orkestri; 22.00 Že židano voljo in ples. — CETREK 11. 12.: 14.30 Kulturni razgledi; 14.40 Domači zvoki; 17.30 A. Vivaldi; Koncert v A duru št. 4; 17.40 Pesmi jugoslovenskih narodov; 18.15 Partizanske pesmi pojo zbori; 18.30 Iz ljudske revolucije; 18.40 Nekaj revijske glasbe. — PETEK 12. 12.: 11.00 Iz zakladnice znanih melodij; 14.30 Po svetu okrog; 14.40 Domači zvoki; 17.00 Solska ura (ponovitev); 17.30 Valček — tango, polska in še kaj; 17.40 Pesmi jugoslovenskih narodov; 18.35 Slovenske orkestralne skladbe; 21.00 Literarna oddaja; Smrt Ivanca Cankarja in njen odmev v naši literaturi; 21.30 Glasbe iz popularnih filmov.

Berite in širite „SLOVENSKI JADRAN“

Nagradna križanka

1	2	3	4	5	6
7					8
9				10	
11			12		13
		14		15	
16	17				18
19			20		21
22	23				24
25		26		27	
28			29		
30					

VODORAVNO: 1. mestec ob Vardaru v LR Makedoniji, 7. pesniti v čast, 9. del obraza, 10. zabava v naravi, 11. povratno osebni zaimek (obrnjeno), 13. predlog, 14. vojna (srbohr.), 16. pravila o lepem vedenju, tudi listek za nalepljenje, 19. država v Afriki, 20. beseda, ki se uporablja v uspravanih, 22. dva enaka šumnika, 25. izraz v višji matematiki, spremeljavalec Venere, okrasni kipi krilastih dečkov, 30. matematične operacije.

NAVPIČNO: 1. ime in priimek slovenskega mladinskega pisatelja, 2. presem junške vesele, 3. reka v Mongoliji, ki se izliva v jezero Uhsa Nor, 4. kraljica za ovitek, 5. gibanje morske vode, 6. ime pesnika Zupančiča, 8. žensko ime, 12. grmovje, goščava, tudi organizacija francoskega odpora nad nemško okupacijo, 14. vodna žival, 15. žensko ime, 17. osebni zaimek, 18. kazalni zaimek, 21. pripadniki Slovanov, 23. gozd, 24. član družine, 26. gora v Sloveniji (v okolici Rogoške Slatine), 27. kemični znak za element »rutenij«.

OGLASI IN OBJAVE

PRISPEVEK ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE

Z odredbo Komandanta vojaške uprave JLA v Kopru, št. 63 z dne 6. 10. 1952. (Uradni list VUJLA, št. 8/1952), se razširja na jugoslovansko ceno STO

Odločba o stopnji in osnovi za obračun prispevka za socialno zavarovanje pri zasebnih delodajalcih (Uradni list FLRJ, št. 29/340-52).

V smislu čl. 3. zgoraj navedene odredbe komandanta VUJLA se razširja na jugoslovansko ceno STO

Odločba o stopnji prispevka za socialno zavarovanje vajencev (Uradni list FLRJ, št. 48/365-52).

V zvezi z razširitvijo gornjih odločb dajemo naslednja pojasnila:

1. Prispevek za socialno zavarovanje pomočnic, zaposlenih v domačih gospodinjstvih, znaša 25% od osnove za obračun prispevka.

2. Osnova za obračun prispevka za socialno zavarovanje gospodinjstev pomočnic, v katero so vračunani tudi prijemki v naravi, znaša 5.600.— dinarjev.

3. Stopnja prispevka za socialno zavarovanje za vse vajence, t. j. za vajence zasebnega in socialističnega sektorja, znaša 10% od njihovih predpisanih nagrad.

4. Kot vajence se smatra oseba, ki se v podjetju, obratu ali v delavnici učil delovnega poklica oziroma obrti ter ima sklenjeno pismeno učno pogodbo po predpisih odredbe komandanta Vojaške uprave JLA v Kopru št. 62 z dne 6. 10. 52., (Uradni list VUJLA, št. 8/1952), s katero

Med reševalce, ki so nam poslali prve rešitve, nagradne križanke iz 46. številke, smo razdelili dve knjižni nagradi, ki ju prejmeta Vilma Bandi iz Ankarana in Anton Gornik, Prestranec. Vse reševalce naših križank naprošamo, da nam pošljejo rešitve najkasneje teden dni po izidu lista.

se razširi na jugoslovansko ceno STO Uredba o vajencih (Uradni list FLRJ, št. 39/478-52).

5. Gornji predpisi so v veljavi od 1. novembra 1952. dalje.

Zavod za socialno zavarovanje Koper

Filatelistična razstava v Kopru

Priznali smo, da je bil teden dni pred otvoritvijo filatelistične razstave, ki jo je organiziralo koprsko filatelistično društvo ob četrti obletnici svojega obstoja. Razen filatelističnih zbirk posameznih držav so razstavili tudi specialne zbirke cone B (pred uveljavljenjem mirovne pogodbe), zbirko »Borba primorskih Slovencev za svobodo« ter dokazni material o Koprju, očetu poštnih znamke.

Prepelica

(nadaljevanje s 7. strani)

Cez kakih pet dni sva sva z očetom na isto mesto. Grob sem našel po križu, ki je poumenel in še vedno stal. Gnezdece je bilo prazno, o prepelicih ni sledu. Oče mi je rekel, da jih je stari, njihov oče, odnesel na drugi kraj; ko je nekaj korakov od tod vzlezel izpod nekake grma stari prepeliciar, ga oče ni pomagal. Pomislil sem: »Ne more oče ni hudo ban!«

In kar je najbolj čudno: odslej sem izkušil vsako veserje do lona in nič več ne senjarim o tistem dnevu, ko mi bo oče podaril obljubljenega mi puška.

NAM BRALCE PROSIMO, DA NAM GOROSTE, KER NISMO V TEJ STEVILKI ZARADI TEHNIČNIH ZAPREK OBJAVILI OBICAJNEGA NADALJEVANJA ROMANA »ZAKLAD SIERRA MADRE«.

O snagi v domačem domu

Poglejmo si najprej kuhinjo. Po kuhinji namreč spoznaš gospodinj, pravi pregovor. Na žalost pa je prav kuhinja eno izmed najbolj klavnih poglavij kmečkega doma.

V naših kmečkih hišah bo treba marsikaj preurediti, posebno pa bo treba misliti na kuhinjo, na štedilnik, ki naj nadomesti zastarelo in neprimerno ognjišče. Z majhnim trudom in skromnimi izdatki je mogoče postaviti dober štedilnik. Predvsem pa mora biti kuhinja prav tako svetla in zračna, kakor so in morajo biti vsi drugi prostori v naših domovih. In ker preživimo v kuhinji navadno največji del svojega prostega časa, zajtrkujemo, obedujemo in večerjamo, zato je potrebno tem bolj misliti na kuhinjo, ki naj bo vedno snažna in prijazna, skratka prostor, kjer se bomo dobro počutili. Prav tako poskrbimo, da se v kuhinjah rešimo nujnega zla — prepriha. Iz kuhinje vodijo običajno vrata na vse strani in ta so pogostoma (na kmetih) zbita iz starih desk in v njih so velike reže. Nič koliko boleznih, ki o njih tožijo naše kmečke matere, gredo prav na račun teh preprihov, pa tudi na račun betonskih ali opečnih tal v kuhinji. Tudi v kuhinjo spada lesem pod, kakor v vse druge prostore vsakega doma.

Potem pa še nekaj! Drži red in snago v kuhinji. Če navadno stopiš v kmečko kuhinjo, boš skoraj vedno zadel ob posodo, ki je brez reda razpostavljena po tleh naokoli. Posoda spada brezpogojno v omaro za posodo ali pa vsaj na police, ki naj bodo zastate s primerno in čisto zaveso. Umilo posodo postavljamo v omaro ali na police povzrajamo, tako da se ne bo nabiral prah v notranjost posode. Brezpogojno moramo imeti tudi posodo za pitno vodo vselej pokrito. Z malo truda in dobre volje je mogoče narediti primeren lesen pokrov. Po vsaki jedi takoj pomij. Za pomivanje uporabljamo vročo vodo, splahnemo pa posodo v mlačni vodi. Mokro in pomito posodo raje pustimo,

da se posuši, kakor pa da jo brišemo z umazano cunjjo. Pomivalno vedno po umivanju dobro operemo in jo spravimo na snažen in čist prostor, da se posuši. Ne smemo je uporabljati za brisanje razne ne-snage in umazanje in tudi posode, v kateri pomivamo, ne uporabljamo v druge namene. Če postavljamo posodo po tleh, je to lahko zelo škodljivo za zdravje, kajti pomislimo samo, da ima skoraj vsaka kmečka hiša psa ali mačko, ki obležata vse kote in se kaj rada smukata tudi po kuhinji. Koliko glitavosti in drugih boleznih povzročita prav takšno brezbržno ravnanje z posodo!

Naše žene imajo navado, da mečejo smeti in pepel kar za hišo ali na gnojišče. Najbolj pravilno bi bilo smeti zažgati. Če nam je to nemogoče, spravljamo smeti in pepel v posebno jamo, ki nam jo naj izkopljejo močje in naredijo zanjo primeren lesen pokrov. Nikakor ne, da bi se po smeteh in pepelu pasle kokoši, psi in mačke ter jih raznašali okoli hiše. Ko pometemo, odprimo predvsem okna. Nato šele smemo z vlažno metlo ali cunjjo skrbno pomesti tla. Tudi prah po pohištvu brišimo šele po vlažni krpo.

Kadar začneš pripravljati hrano, si ne pozabi umiti rok. Tudi kašljanje ne smeš v hrano, ki jo pripravljajš. S kašljanjem širiš kužne bo-

lezni. Prav tako ne smeš nikoli dovoliti, da bi hrano ovohali psi ali druge živali. Zelo pogosti glitavosti je pri nas v veliki meri vzrok predvsem pomanjkljiva osebna higiena in razvada, da sme domači pes ovohati vsak predmet, ki ga uporabljamo.

Odvajamo se tudi grde razvade, da odlagamo na mizo, kjer jemo ali pripravljamo jedila, vse vrste stvari, predvsem pa umazano orodje, čevlje, kadar jih snažimo, umazane kripe, robce itd. Tudi otroci ne smejo posedati po mizi. Kadar jemo, pogrnimo vedno mizo s čistim prtom. To ni meščanska razvada, tudi ni nedeljski običaj, temveč je to nujno potrebno. Pred jedjo naj si vsakdo umije roke. Tudi to ni le za »gospoda«, kakor še ponekod mislijo, temveč je to abeceda vsake snage in higijene. Po njej v veliki meri tudi cenimo človekovo kulturo in vzgojo. Na vasi pa je treba odpraviti navado, da jedo vsi iz ene skledice. Koliko boleznih se prav na ta način prenaša med družino. Zato naj bo pravilo, da ima vsak svoj krožnik.

H kuhinji spada tudi shramba, kjer shranjujemo jedila, ki ostanejo. Shranjujemo pa tudi posodo, mleko, moko in podobno. Prav zaradi tega mora biti shramba suha, zračna in nedostopna mrčesu, zlasti pa muham. J. K. M.

Kako spoznamo tkanine

Pri nakupovanju mora gospodinja vedeti, da obstajajo razen kakaševilki, še mnoge, ki so izdelane iz kombinacije različnih vlaken. Teh vrst tkanin je v trgovini največ. Imamo na pr. polplatan, ki je iz lanu ali konoplje in bombaža. Iz kakašnega prediva je tkano blago, lahko dočimo na več različnih načinov. V industriji to dosežejo z različnimi pripravami, mikroskopom ali namakanjem v raznih lugih ali kislinah. Gospodinja pa delajo tako, da izvelejo iz blaga nitko in jo zažgejo; vsaka nit bo gorela drugače. Bombažna, lanena ali konopljna nit bo zagorela z živim svetlim plamenom, ostalo bo malo belega pepela, duha ni nobenega. Prava svila in volna gorita zelo težko, počasi in samo toliko časa,

dokler sta direktno izpostavljeni plamenu. Pri izgorevanju puščata malo zogljenega pepela, diši pa po gorečem rogu ali kosti.

Bombažni material poznamo po mehkim in toplim dotiku, medtem ko so lanene in konopljne tkanine bolj hrde in mrzle. Volneno blago je raztegljivo in prožno; če ga zmečkamo, se v kratkem času zravna in ostane brez gub. Če pa je v tkanini poleg volne tudi bombaž, bodo gube ostale. Umetna svila je včasih bolj bleščeča in lažja od naravne. Pravo svilo spoznamo po tem, da se nam prijemlje (lepi) za prste, medtem ko je umetna gladka.

Izkušena gospodinja bo izvelela iz blaga nit in jo med prsti odsukala, da bi lahko ugotovila iz kakšnega vlakna je tkana. Bombažno vlakno bo valovito in muckasto t. j. ob straneh ima polno majhnih dilačic. Laneno in konopljno vlakno je popolnoma gladko, volneno krdasto, svilenost pa gladko in bleščečo.

Če blago turgamo, bomo opazili, da se lanene tkanine težko turgajo, robovi ostanejo koničasti in so različne dolžine. Bombažasto blago se lažje turga, robovi ostanejo volnasti in enako dolgi. Ali je blago laneno ali pa bombažasto, lahko tudi ugotovimo, če krpico namočimo v olivnem olju. Ko olje iztisnemo, postane laneno blago prozorno in temnejše, bombažasto pa ostane neizpremenjeno.

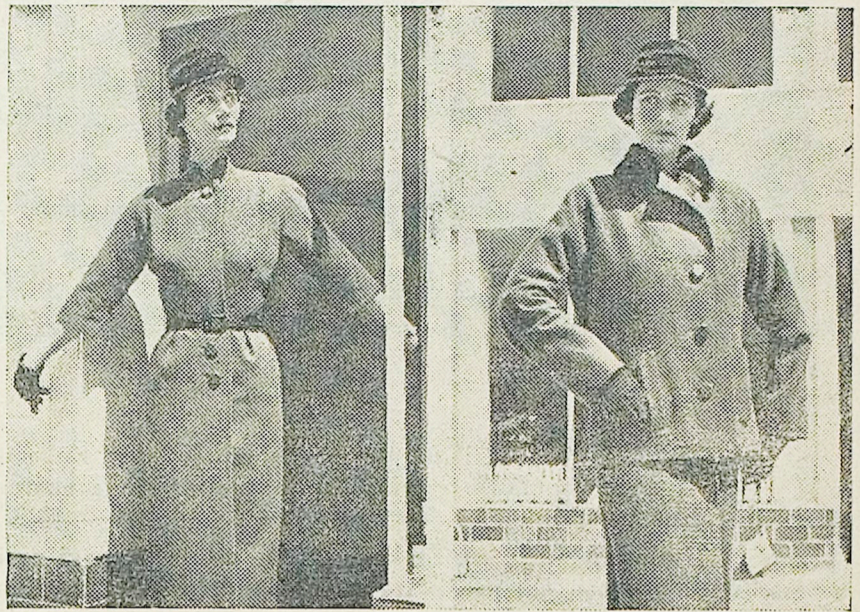
Stalnost barve lahko ugotovimo, če krpico blaga izložimo soncu, ali če ga močno drgnemo. Če je blago slabo barvano, bo barvo izgubilo. Prav tako lahko tkanini drgnemo z krpico belega platna, na kateri ne sme ostati nič sledu, če je barva dobra. Se en način nam ostane, krpico blaga namočimo skupaj s krpico belega platna v malo mlačne milnice. Po nekaj urah namakanja mora platno ostati še vedno belo.

Ostane nam še ugotavljanje kvalitete sukanca za šivanje, ki mora biti močan in prožen. Če nit sukanca odrgamo, mora biti odrgani konec muckast, če je sukanec dober. Če pa je konec raven in top je to znamenje slabega materiala.

MISLI

F. Nietzsche: Nekega dne, ko je človek, po mnenju sveta, že dolgo odrasel in vzgojen, odkrije samega sebe.

C. G. Lichtenberg: O ničemer ne sodimo tako lahkotno in hitro kot o človekovem značaju, in vendar bi moral prav pri tem biti tako previdni in preudarni. Se vedno sm opazil, da so tako imenovani si bi ljudje, če ste dobro opazovali, zmagali in dobri izgubili.

Zimska obleka iz debelega volnenega blaga, enobarvna ali pepelna. K obleki nosimo jopo iz istega blaga, ki nas dobro greje in sprejema obleko v kostum.

Vtisi s kongresa AFŽ v Ljubljani

Vse delegatke postojnskega okraja smo skupno z delegatkami iz Ilirske Bistrice odšle prijetno razpoložene na kongres. Med potjo so nekater obujale spomine na kongres iz leta 1945, druge pa smo z zanimanjem poslušale. V Ljubljani so nas lepo sprejele žene, ki so zastopale glavni odbor AFŽ. Ze na vlaku in ob prihodu sem opazila, da so zastopani vsi sloji in poklici. Videla sem žene doktorice, profesorice, učiteljice, obrtnice, delavke, kmetice in zadružnice. Vse so bile ponosne, da so izbrane za delegatke za kongres, ki bo obravnaval nasa ženska vprašanja in našo udeležbo v javnem, političnem, kulturnem in gospodarskem življenju.

Zdi se mi zelo umešno omeniti, da je glavni odbor posknel tudi za vstopnice za Opezo, ali Dramo. Žene iz dežele namreč nimajo priložnosti, da bi kaj takega obiskale v svojem kraju.

Na kongresu je prišlo do izraza, kako socialistična žena v novi Jugoslaviji čuti, da je res nov čas, vidi, kako napredujemo, kako gradimo. Delegatke iz Trsta in Gorice pa so pripovedovale le o težkih razmerah in težavah, ki jih imajo. Pripovedovale so, kako se morajo boriti — za vsako slovensko besedo, če jo hočejo izgovoriti! Poudarjale so, da se položaj danes ne razlikuje od položaja pod fašizmom.

Ko je poročilo sledila razprava, so se oglašale delegatke iz vseh okrajev. Vsaka je imela polno povedati.

Iz govora tovarušice Oepkove sem si posebno zapomnila tisti del,

ko je poudarjala vprašanje vajenk in da je danes za žene zelo potrebna kvalifikacija. Zaposlena žena se mora danes posebno boriti za dvig svojega znanja in storilnosti. Važne stvari je povedala tudi tovarušica Vilda Tomšič. Ta je med drugim zelo poudarila, da čakajo žene izredno velike naloge, ki jih bodo morale reševati v delavskih svetih, zbornih proizvajalcev in ljudskih skupščinah. Za to bodo potrebna sredstva. »Ta sredstva pa bomo — le sami ustvarili z našim delom. Ustvarile jih bodo naše delavke, naše kmetice, naše delovne intelektualke,« je dejala tov. Tomšičeva. Žene bodo pri tem lahko veliko napravile. Na vasi je vprašanje dviga produktivnosti z izboljšanjem načina gospodarjenja. To izboljšanje gospodarjenja nam omogočajo danes kmetijske zadruge. Zadrugništvo bo omogočilo mehanizacijo kmetijstva.

Z veseljem smo vse delegatke pozdravile predlog tovarušice Tomšičeve, da se naša organizacija preimenuje v Zvezo socialističnih žena. Ob koncu je tov. Tomšičeva pozvala vse delegatke in žene na večjo aktivnost. Ta kongres naj bi pomenil končno likvidacijo zaostale miselnosti, da žene niso za politiko, da ni naše mesto v javnem gospodarskem in političnem življenju.

Polne vtisov smo se vračale na svoje domove, kjer nas čakajo žene-članice naše organizacije, da jim bomo povedale, kaj vse je obravnaval kongres.

S. A.

ZA GOSPODINJE

NAVADNO CAJNO PECIVO: 1 1/4 litra bele moke (og), 2 dl smetane, 4 dl drobnega sladkorja, 2 veliki žlici masti, 2 rumenjaka, 1 celo jajce, 1 mala žlička sode bikarbone ali pol žličke pecilnega praška in 1/2 koščka vanilije

Na deski vse dobro zmešamo, da je testo gladko. Potem ga raztegnemo na debelino vžgalice, razrežemo v razne oblike in položimo v pekačo, posušo z moko. Pečemo jih, da postanejo svetlo rumeni.

BOLJSE CAJNO PECIVO: 4 velike žlice sladkorja, 4 velike žlice masla, 4 dl fine bele moke, 1 jajce in 1/4 paketa pecilnega praška ali malo jedilne sode.

Maslo razmesimo z moko, potem primesimo še ostalo, da postane testo lepo gladko. Nato ga pustimo stati 1 uro. Raztegnemo ga v debelosti noža in razrežemo v najrazličnejših oblikah.

KAKAO KOLACI: 1/2 litra moke, 3 dl sladkorja, 1 dl orehov ali zmletih rozin, 3 dl mleka, 3 velike žlice masla, 3 cela jajca in 1 omot pecilnega praška.

Mešaj maslo, da se zapni, in medtem dodaj jajca in sladkor. Moko, kaka, orehe in pecilni prašek peselj dobro zmešaj ter dodaj to mešanico in mleko maslu, jajcem

in sladkorju. Peci v pečici 3/4 ure pri dobrem ognju. Zreži drugi dan.

VSE PO 7 ALI KOLACI IZ SNEGA: 7 beljakov (naredi zelo trd sneg), 7 velikih zvrhanskih žlic sesekljanih orehov, 7 velikih zvrhanskih žlic sladkorja, 7 velikih zvrhanskih žlic sladkorne bele moke, 7 velikih žlic raztopljene masla in 1/2 paketa pecilnega praška.

Vse dobro zmešaj, povaljaj v sladkorju, moki ali čokoladi pomešani s sladkorjem ter posuši v mlačni pečici.

DROBNI NASVETI

Krtače je treba večkrat oprati, drugače postanejo masne in mažejo obleko. Peremo jih v vroči vodi, sodi in z milom ter posušimo na soncu. Pri pranju se pa ščetine rade zmeščajo. Zato je dobro pomočiti krtačo v mleko in potem dobro posušiti.

Želje včasih težko zabijemo. Da gre žebelj hitreje v les, predrimo z njim kos mila. S tem se namaže, se ne krivi in ga lahko zabijemo, ne da bi les pokvarili.

Čopiče, s katerimi kaj barvamo, očistimo s tem, da jih operemo v petroleju, terpentinu ali benzinu, nato jih operemo še v mlačni milnici in osušimo s suknom. Potem jih zavijemo v papir in spravimo.

Ureja uredniški odbor. - Odgovorni urednik Milko Stofa. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

Naslov uredništva in uprave: Koper Santorijeva ulica 26, tel. 170, postna predal 2. - Stev. tekočega računa pri Narodni banki v Kopru 657-909-171. Letna naročnina 500 din, polletna 250 in četrtletna 130 din.

PRI MORALNO OGROŽENIH OTROCIH

Pravo mesto otroka je toplo družinsko gnezdo, kjer so pravilno zasedeni vsi prostori in ne manjka ne matere, ne očeta. Nikakor ni naključje, da so starši ne samo roditelji, temveč že od narave določeni redniki in vzgojitelji lastnega naraščaja. Otroci brez očeta so brez duoma v veliki meri prikrajsani za družinsko popolnost, brez matere pa postanejo prave sirote. Mati je že po prvih letih narave tista, ki posreduje človeku življenje, bdi nad njim v najtežjih trenutkih, mu vseprija prve nauke in se mnogo drugega. Tako je seveda dobra mati in teh je ogromna večina.

Potrebno pa je izreči tudi nekaj besed o tistih maloštevilnih materah, ki so svoje otroke zavrgle, in o prihodnosti teh otrok. Z veseljem lahko ugotovimo, da je teh primerov danes zelo malo, kajti socialistično gledanje na svet je postavilo na glavo obsodilo spočetja otroka izven zakona. In vendar so še primeri, da je roditeljica izpolnila le leno stran svoje materinske naloge: rodila je človeka, ne pa vzgojila.

Deško vzgajališče v Planini je sprejelo v oskrbo 52 kandidatov — dečkov, ki so po večini eno ali celo dvostranske sirote, v bližnji preteklosti prepuščene samim sebi, slabi družbi in cesti. V maternih listih bereš pretresljive zgodbice teh dečkov, ki so tako zgodaj okusili grenki sad spoznanja, seveda v luči, ki jim ni mogla zapustiti svetlih sledov. Franček: nima ne očeta, ne matere. Ko je čisto mrtven stal ob materini smrtni postelji je kot obsrtini psvne-

tilo slišal tele besede: »Ne ubogaj nikogar in vzdmi vse, kar vidiš in ti je všeč!« Jože je eden izmed petih nezakonskih sinov matere, ki je za nizko stavo zažgala hišo, on sam pa je že sedaj vpež. Kemal je bosanska sirota, o njegovem rojstvu in starših nihče ničesar ne ve. Dokler ni prišel v zavod, je služil in garal kot črna živina. Služili in garali so po večini vsi ti fantje, ki so bili le prevečkrat predmet izkoriščanja. Dela niso spoznali kot nekaj častnega, ampak so ga nujno ocenili za prisilnega.

Pri mnogih otrocih, ki so bili prepušteni samim sebi, so prišla na dan slaba nagnjenja in prva priložnost jih je zapeljala na stranpota. Če jih doleži ni nihče vodil, kdo jih bo zaščitil po slabem dejanju, popravil posledice? Običajno so jih organi socialnega skrbstva predlagali za sprejem v vzgojni dom. Vzgajališče je postalo nadomestilo pravega družinskega ognjišča iztirjenikom od 7. do 14. leta. Predolga bi bila povest o slehernem izmed njih, ki jim je v svetu grozil moralni propad, eno pa lahko ugotovimo: vsakdo od vzgojnega osebja skuša otrokom nadomestiti toploto doma, jim nuditi šolsko in moralno vzgojo in še marsikaj, za kar so vzgojitelji normalne mladiine pravzaprav prikrajsani. Kolikor težja naloga je, toliko bolj osrečujejo je zad čenje. Za vsakega poštenega, zavadenega moža, ki bo nastal iz takega, danes še neznanega dečka, bomo ponosni kar vsi po vrsti, ki prispevamo in bomo prispevali k težavni vzgoji moralno ogroženih otrok. S. D.

Živka jo je še trikrat povedala. Ko je nato zadremala, je slišala v polspanju šepetanje starke, ki je ponavljala grozotno lepo pesem, da je ne pozabi.

Naslednje jutro sta Živka in Pavle vstala ob prvi zori, se zahvalila, stopila iz vasi, šla preko travnikov in dobrav do poti, preskočila plot in se trgala skozi grmovje do Bele vode, da se napijeta in umijeta.

Od vode, ki je grgrala in šumela, je vel svež zrak, ki je polnil prsi. Živka je pokleknila in se oprla na roke ter pila vodo s polnimi požirki. Pavle pa je iskal med prodnim kamenjem najlepših, da bi jih lučal čez vodo. Ko je hotel vreči prvi kamen, se je zavzel.

»Glej, glej!« je vzkliknil Živki.

Ta se je dvignila. Na drugi strani reke je begal ob produ jezdec, planil skozi zadnje grmovje, ki ga je še ločilo od bele prodovine, in obstal ob reki. Samo za hip. Kakor da je hkrati planila ista misel v moža in konja, se je jezdec vzpel in planil v vodo.

Voda je bila globoka, jezdecu je segala do pasu, konj je dvigal glavo iz nje. Žival je dvakrat poskusila, da bi plavala, obakrat jo je voda spodnesla. Nenadoma je konj za hip izginil pod vodo in jezdec tudi; prvo se je prikazala človeška glava in roke, nekaj korakov pod njim pa gonj, ki se je vzpel in napejal zadnje sile, da bi se rešil. Tudi človeška glava, ki je bila vsa opletana od mokrih las, se je skušala obdržati na površju, roke so bile po valovih in plavale, a so zopet izginile z glavo vred. Glava se je znova prikazala, bila je bliže konju, ki se je tedaj zadnjikrat vzpel, izrigal strašen glas, ki je šel do srca, izginil v valovih in se ni več prikazal.

Roke pa so še nekaj trenutkov molele iz vode; še enkrat se je prikazala tudi glava, a potem tudi roke ne več. Vse je bilo mirno.

Bela voda pa je goltala in pela, pljuskala ob breg in plivkala med skale. Pavle in Živka sta zaman upirala pogled v valove. Tekla sta ob vodi navzdol. Bistre Pavletove oči so zagledale pri vrhu vode nekaj temnega, bežečega z valovi.

»Glej, tam, tam...« je klical in kazal Živki. Tekla sta po produ, da so jima noge krvavele.

Bilo je truplo. Reka ga je bila dvignila in počasi odnašala dalje, ga slednjič vrgla med veje grmovja, ki je rastlo ob vodi; voda ga je zapletla med veje, ga zibala in se z njim igrala.

»Tja pojdem,« je dejal Pavle.

»Pazi, da ne utoneš,« ga je zadrževala Živka.

Utopljenca sta za lase in za obleko izvlekla na breg. Voda je curljala od njega, edino oko mu je bilo ugaslo. Ko ga je Živka pogledala v obraz, je kriknila: »Moj oče!« in začela divje begati po produ. Pavle je komaj vedel, kaj se godi. Gledal je v mrtvi obraz in zaradi Živke ni mogel zadrževati solz. Ta pa je skočila k očetju, se sklonila nadenj in ga prosila:

»Oče, živite! Oče, živite! Živite! Jaz sem tu, Živka, Živka!«

Vpila je, kakor da ga hoče s klici znova obuditi v življenje. Oče pa ni oživel. Udje so mu postajali trdi.

»Kaj so vam naredili?« je tožila Živka.

Mrlič ji ni mogel odgovoriti.

Živko je popadla brezumna žalost, da je znova begala po produ, dvigala roke v vzhajajoče sonce, si razpletla lase, si trgala obleko in vpila. Nato je sedla, položila očetovo mokro glavo na kolena, mu s prsti uravnala in česala lase. Začela je peti:

»Bog je ukazal na nebeško stran
tri velike ognje prižgati,
tri črne jezdece poslati...«

Pritisnila je obraz na očetovo čelo, ustnice na njegove mrtve oči. Štefana so močile solze, oživele ga niso, kakor ga ni mogla oživeti njena pesem.

»Prišlo bo hujše nego hudo,
sonce in zrak bosta morila,
le ena mati, ki bo nosila,
bo ubežala na deveto goro...«

Utihnula je, kakor da je izpela vso žalost. Ozrla se je. Poleg nje je sedel Pavel z objokanimi očmi. In kakor da vidi v njem upanje novega življenja, ji je čudno prešinilo dušo in telo.

Tisti hip je vstalo sonce, nad hišami v Modrejcah pa je vstal dim. Svetla koprena je legla preko streh, se razpela čez hrib in legla v dolino. Vse enako je ogrevalo božje sonce, mrtve in žive, tolminski grad in kočje podložnikov, izbora v svoji svobodi in sužnja na beneški galeji, ki je tisti hip hrepenel po domu. Vse enako...

K o n e c

JANKO KERSNIK

Bujanov Matejka

Sredi pašnika so sedeli trije otroci, pastirski. Mihec, najstarejši izmed njih, je rezal vrbovo piščalko in štiriletna sestra je pazno gledala nož in les, težko pričakovaje, da bo delo gotovo.

Zraven njiju pa je čepel pešletni dečko; Matejka so ga klicali.

Ko bi imel pipec, ural bi si tudi piščalko; a ubogi ga nima.

»E, vrag, spet se je strla,« vzklikne Mihec in vrže vrbov klin v stran.

»Daj meni nož, jaz jo bom naredil,« prosil Matejka.

»Daj mi, daj,« prigovarja Anička, ki bi rada imela piščalko.

»Kaj boš ti! Kupi si ga,« odgovori ježno Mihec in vstane iskati si druge šibe.

Matejka je zopet pobesil glavo in jel s svojim bičem mlattiti po tleh. Mihec ni mogel narediti piščalko; vsaka se mu je strla; vrbova koža še ni bila dovolj mežena.

Medtem je postalo mračno in vsi trije so gnali živino domov.

Bili so Bujanovi otroci. Mihec in Anička sta bila »domača«, Matejka na tržaški najdenec, ki ga je vzel Bujan, da bi imel pastirja.

Prišlo mu je to na misel, ko je šel nekoč s svojo ženo v cerkev k zgodnji maši.

»Veš kaj,« je dejal tedaj, »jaz pojdem v Trst po otroka; denar bomo dobili zanj, ravno za mali davek bo, potem ga bomo imeli pa za pastirja.«

Kmet ne premišluje dolgo in tudi Bujan ni premišljeval. Čez nekaj tednov je imel Matejko v hiši, gori za pečjo, od koder je stoprv prišel

na tlak, ko je začel po malem kobacati okoli stolov.

Pravo njegovo ime, ki je stalo zapisano v bukvicah, s katerimi je šel gospodar vsako leto enkrat v komisijo po denar, je bilo »Matija Marrotič«, pa na vasi so mu rekli samo: Bujanov Matejka.

In kadar se je napotil hišni gospodar v omenjenem smislu h gospodski, takoj so napravili Matejko v praznično obleko, ki ni bila njegova, obuli so mu čevlje in dobil je velik kos pogače v žep, češ da vidijo gospodje, kako dobro se godi gojenču. Ko sta pa prišla zopet domov, oblekel je Matejka svoje raztrgane hlače, pogače tudi ni bilo več, namesto nje pa majhen kos črnega kruha.

To je bil najlepši dan v letu.

Godilo se mu ni slabo, stradal haš ni; pa belega kruha je dobil samo enkrat leto in dan.

Tako je bilo do dvanajstega leta. Do tedaj je dobival Matejkovo oče plačo od gosposke. Potem pa si baje mora vsak tržaški gojenec sam prislужiti živč.

In tudi Matejka je šel k sosedu za pastirja. Služil je na leto par prtenih hlač, par čevljev, kamizolo in sukno in dva goldinarja kapitala.

Zadovoljen je bil; »domač« pri Bujanovih ga niso več potrebovali; bilo je domačih dovolj; tukaj je pasel poleti; pozimi pa je za pečjo sedel, turščico luščil in slammate kite plel.

Kdo je bil njegov pravi oče, kdo mati, to mu ni bilo mar. Slišal je, da so ga iz Trsta prinesli, in Trst je bil baje veliko, veliko večji nego

vas, kjer je bil sedaj; kdo bo torej tam očeta in mater iskal. In tega Matejka tudi nikdar ni premišljeval.

Ko je dopolnil osemnajst let, šel je k drugemu sosedu za hlapca služiti. Tu je imel že več; čevlje do kolena, hlače na irh, dve koteninasti srcaji in dvajset goldinarjev »lonac«.

Sedaj pa je zahajal tudi že med »fanteč«; z zasluženimi denarji je plačal parkrat na leto nekaj bokalov in zato so ga domačini trpeli med seboj; on je bil sicer »tržaški«, pa da je le — plačal.

In celo svojega dekleta je imel tudi kmalu; kaj bi ne, čvrst fant je bil in na kmetih, kakor povsod, vija vrh tega pesem:

Moj ljubček si bil,
moj mož pa me boš.

Prišel je k vojakom, čez par let pa nazaj, in njegovo dekle še ni imelo drugega fanta.

In zato sta se zopet »rada imela«. Saj ona je bila Bujanova Anička, on pa Bujanov Matejka, in ljudje na vasi so celo govorili, da ga utegne stari Bujan vzeti za zeta.

Pa stari tega ni storil.

»Tržaškega mi za hudiča ne boš jemala,« dejal je in čez nekaj tednov je imel drugega ženina, v sledečem pustu je bila pa poroka in svatba.

In ko so na podu pri Bujanovih plesali, sedel je Matejka v gostilni sam in pil »žgano vino« in hudo, oj, hudo mu je bilo pri srcu.

D drugega dne pa je šel v sosednjo vas služiti. Leto je teklo za letom. Matejka pa je služil. Ob nedeljah je sedel pri »fraklju« ali bokalu, v delavnih pa je oral, sejal, vozil in drva sekal — za druge ljudi.

Saj to je navadna usoda — to je gorje.

Tako je postal star hlapec; — hlapec na stare dni. In ljudje so rekli: ta je pijanec.

In nekoč so sekali v gozdu veliko bukev. Drevo, posekano, se nagne ter počasi pada.

Eden izmed sekačev zakliče: »Matejka, beži, beži!« Ta Matejka pa je bil star in počasen.

Drevo ga je uvelo in pobilo.

Taka je usoda na tem svetu: v

čevljih epočet, v čevljih umrl!

Čez tri dni so ga pokopali — brez joka, brez solz.

Njegov zadnji gospodar je dal staremu mežnarju sedem grošev, da je uredil grob in po vrhu iz belih kamenčkov sestavil črki B. M. in križ. Kdo ve zanj?

ŠAH - Množični brzoturnir v Kopru

V počastitev Dneva republike je šahovsko društvo v Kopru priredilo brzopotezni šahovski turnir, ki se ga je udeležilo 34 igralcev. Med temi je bilo tudi 10 dijakov slovenske in italijanske gimnazije, ki so igrali v posebni skupini.

Izd zaključnega tekmovanja je bil naslednji: 1. Petričič 6 in pol točke, 2. Hribar 5 in pol točk, 3. Kalčič 5 točk, 4. in 5. mesto sta si delila Srdoč in Kravanja s 4 točkami.

V dijaški skupini pa so bili 1. Marsič z 8 in pol točkami od 9 dosegljivih, 2. in 3. mesto pa sta si delila Nikolj in Eler, ki so prejeli gojili.

lepe knjižne nagrade. Prav tako so bili nagrajeni tudi prvi štirje igralci zaključnega tekmovanja.

Pred začetkom tekmovanja je društveni tajnik tov. Majcen poudaril v svojem govoru pomen praznika, v katerega počastitev je bil prirejen tudi ta šahovski turnir.

Prireditve se je udeležilo številno občinstvo, ki je do konca spremljalo z zanimanjem potek igre. Opaziti je bilo, da je mnogo zanimanja za to lepo igro tudi med domačini, ki so jo še do pred kratkim le malo gojili.

V prihodnji številki bomo začeli objavljati na 12. strani našega lista mladinski roman v fotografijah

„Modre veverice“

Mladinci in pionirji! Če se niso pri vas doma naročeni na „Slovenski Jadran“ - pohitite!